

เอกสารวิชาการฉบับที่ ๓/๒๕๕๙

Technical Paper No. 3/2016

ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ
TPP, RCEP และ EEU กับการค้าสินค้าประมงของไทย
TPP, RCEP and EEU and the Trade of Thai Fishery Products

จงกลณี แชนซ์้าง   Chongkolnee Chamchang
ชวนพิศ จันทรวราทิตย์   Chaunpid Chantarawarathit

ราชการบริหารส่วนกลาง
กรมประมง
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

Office of Central Administration
Department of Fisheries
Ministry of Agriculture and Cooperatives

เอกสารวิชาการฉบับที่ ๓/๒๕๕๙

Technical Paper No. 3/2016

ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ
TPP, RCEP และ EEU กับการค้าสินค้าประมงของไทย
TPP, RCEP and EEU and the Trade of Thai Fishery Products

จงกลณี แชมป์ช้าง   Chongkolnee Chamchang
ชวนพิศ จันทรวราทิตย์   Chaunpid Chantarawarathit

ราชการบริหารส่วนกลาง
กรมประมง
๒๕๕๙

Office of Central Administration
Department of Fisheries
2016

รหัสทะเบียนวิจัย 59-1600-59071

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	1
Abstract	2
บัญชีคำย่อ	3
บทที่ 1 บทนำ	5
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	5
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
1.3 ขอบเขตของการศึกษา	6
1.4 วิธีดำเนินการศึกษา	6
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 ความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก	7
2.1 ความเป็นมาและสาระสำคัญของ TPP	8
2.2 ผลกระทบของ TPP ต่ออาเซียน	10
2.3 ผลกระทบของ TPP ต่อประเทศไทย	11
บทที่ 3 ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจระดับภูมิภาค	20
3.1 ความเป็นมาและสาระสำคัญของ RCEP	20
3.2 ผลกระทบของ RCEP ต่อประเทศไทย	21
บทที่ 4 สหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย	23
4.1 ความเป็นมาและสาระสำคัญของ EEU	23
4.2 ผลกระทบของ EEU ต่อประเทศไทย	24
บทที่ 5 ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างความตกลง TPP, RCEP และ EEU	26
บทที่ 6 ข้อคิดเห็นของอดีตผู้บริหารองค์กรระหว่างประเทศ หน่วยงานภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม และเกษตรกรของไทยต่อ TPP, RCEP และ EEU	29
บทที่ 7 ผลกระทบของ TPP, RCEP และ EEU ต่อการค้าสินค้าประมงของไทย	34
7.1 ผลกระทบของ TPP ต่อการค้าสินค้าประมงของไทย	36
7.2 ผลกระทบของ RCEP ต่อการค้าสินค้าประมงของไทย	38
7.3 ผลกระทบของ EEU ต่อการค้าสินค้าประมงของไทย	38
บทที่ 8 สรุป	39
คำขอขอบคุณ	41
เอกสารอ้างอิง	41

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ผลกระทบของประเทศไทยในการเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมความตกลง TPP	13
2	การเปรียบเทียบความตกลง RCEP, TPP และ EEU	26
3	มูลค่าการส่งออกและนำเข้าสินค้าประมงของไทยในกลุ่มประเทศ RCEP, TPP และ EEU	34

ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ TPP, RCEP และ EEU กับการค้าสินค้าประมงของไทย

จنگลณี แซ่มซ่าง^๑ และ ชวนพิศ จันทรวราทิตย์^{๒*}

^๑ ราชการบริหารส่วนกลาง กรมประมง

^๒ กองประมงต่างประเทศ กรมประมง

บทคัดย่อ

รายงานฉบับนี้กล่าวถึงความเป็นมาของเครือข่ายการค้าระหว่างประเทศที่สำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงสองทศวรรษ คือ ความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (Trans-Pacific Strategic Economic Partnership หรือ TPP) ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnerships หรือ RCEP) และล่าสุดคือการก่อตั้งสหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย (Eurasian Economic Union หรือ EEU) ซึ่งรัฐบาลไทยกำลังทำการศึกษาว่า ควรเข้าร่วมในความตกลงดังกล่าวอย่างไร และเมื่อไรอยู่ในขณะนี้ สำหรับข้อดีและข้อเสียจากการเข้าร่วมเป็นภาคีในความตกลงต่างๆ ได้นำเสนอไว้ในรายงานนี้ รวมทั้งการคาดการณ์ถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับการค้าสินค้าประมงของไทยด้วย เพื่อประกอบการพิจารณาของผู้ที่สนใจทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนต่อไป

คำสำคัญ : ความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค สหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย สินค้าประมง

*ผู้รับผิดชอบ : กองประมงต่างประเทศ กรมประมง ถนนพหลโยธิน จตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐

e-mail : chuanpidc@gmail.com

TPP, RCEP and EEU and the Trade of Thai Fishery Products

Chongkolnee Chamchang¹ and Chaunpid Chantarawarathit^{2*}

¹Office of Central Administration, Department of Fisheries

²Fisheries Foreign Affair Division, Department of Fisheries

Abstract

This paper presented the background of the important multilateral trade emerging during the past two decades i.e. Trans-Pacific Strategic Economic Partnership or TPP, Regional Comprehensive Economic Partnerships or RCEP and recently the establishment of Eurasian Economic Union or EEU. The Thai government has been considering seriously whether to join or not to join these trade agreements as well as how and when would be appropriate if joining. The advantages and disadvantages in ratifying these agreements are given in this paper for further consideration by both government and private sectors. The impacts of those agreements on the trade of Thai fishery products are also highlighted.

Key words : Trans-Pacific Strategic Economic Partnership (TPP), Regional Comprehensive Economic Partnerships (RCEP), Eurasian Economic Union (EEU), Thai fishery products

---

* Corresponding author : Fisheries Foreign Affairs Division, Department of Fisheries, Phahonyothin Road, Chatuchak District, Bangkok 10900 e-mail : chuanpidc@gmail.com

บัญชีคำย่อ
(Acronyms)

ASEAN-CER	ASEAN-Closer Economic Relations of Australia and New Zealand ความตกลงการค้าเสรีอาเซียน ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์
AEC	ASEAN Economic Community ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
APC	Asia-Pacific Community ประชาคมเอเชียและแปซิฟิก
APEC	Asia-Pacific Economic Cooperation ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก
EAC	East Asian Community ประชาคมเอเชียตะวันออก
EAFTA	East Asia Free Trade Area เขตการค้าเสรีตะวันออก
EEU	Eurasian Economic Union สหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย
ESCAP	Economic and Social Commission for Asia and the Pacific คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งเอเชียและแปซิฟิก
FTA	Free Trade Agreement ความตกลงการค้าเสรี
FTAAP	Free Trade Area of the Asia-Pacific เขตการค้าเสรีภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก
GDP	Gross Domestic Product ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ
GMO	Genetically Modified Organisms พืชสัตว์กลายพันธุ์
GSP	Generalized System of Preference ระบบสิทธิพิเศษทางศุลกากร
ILO	International Labor Organization องค์การแรงงานระหว่างประเทศ
RCEP	Regional Comprehensive Economic Partnerships ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค

RCEP-TNC	RCEP Trade Negotiating Committee คณะกรรมการเจรจาการค้า
SPS	Sanitary and Phytosanitary สุขอนามัยและสุขอนามัยพืช
TPP	Trans-Pacific Strategic Economic Partnership ความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก
TPSEP	Trans-Pacific Strategic Economic Partnership Agreement ความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก
TTIP	Transatlantic Trade and Investment Partnership ข้อตกลงการค้าระหว่างสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกา
UNCTAD	United Nations Conference on Trade and Development การประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา
WTO	World Trade Organization องค์การการค้าโลก

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลังจากการก่อตั้งองค์การการค้าโลก (World Trade Organization หรือ WTO) ใน พ.ศ. 2538 รัฐบาลประเทศต่างๆ ที่เป็นสมาชิกได้ร่วมประชุมจัดทำแนวทางส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศให้เกิดความเป็นธรรมทั้งแก่ผู้ค้าและผู้ซื้อมากขึ้นโดยลำดับ นับตั้งแต่การจัดทำความตกลงเกี่ยวกับเขตการค้าเสรี (Free Trade Zones) ขึ้น และพัฒนาต่อมาเป็นเขตการค้าเสรีในระดับภูมิภาคต่างๆ เพื่อขจัดปัญหาการกีดกันทางการค้าทั้งในรูปแบบภาษีอากรและอื่นๆ (Tariff and Non-tariff barriers) ที่ผ่านมาประเทศผู้นำเศรษฐกิจโลก เช่น สหรัฐฯ และหลายประเทศ พยายามเข้ามามีบทบาทในการกำหนดทิศทางของ WTO แต่ไม่สามารถดำเนินการได้ จึงพยายามผลักดันให้เกิดความตกลงระดับภูมิภาคขึ้น เสมือนเป็นการสร้างเวทีใหม่ที่พยายามเข้ามาจำกัดการการค้าโลก ในปัจจุบันมีความตกลงระดับภูมิภาคที่สำคัญซึ่งมีผลกระทบต่อการค้าของกลุ่มประเทศอาเซียน คือ ความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (Trans-Pacific Strategic Economic Partnership หรือ TPP) และความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnerships หรือ RCEP) นอกจากนี้ยังมีความตกลงที่เพิ่งก่อตั้งขึ้นใหม่ คือ สหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย (Eurasian Economic Union หรือ EEU) ซึ่งมีประเทศรัสเซียสนับสนุน

ประเทศไทยเป็นสมาชิกของอาเซียนได้เข้าร่วมเจรจาจัดทำ RCEP ซึ่งเป็นความตกลงทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่อาเซียนจัดทำขึ้น ในขณะที่ TPP เป็นความตกลงทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ซึ่งสหรัฐฯ เป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกของ TPP แสดงบทบาทเด่นเป็นพิเศษ โดย ประธานาธิบดีของสหรัฐฯ นายบารัค โอบามา ได้เชิญชวนไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิก สำหรับ EEU เป็นความตกลงทางเศรษฐกิจในภูมิภาคยูเรเชีย ที่ประธานาธิบดีของรัสเซีย นายวลาดิมีร์ ปูติน เชิญชวนไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิกด้วยเช่นกัน ดังนั้นประเทศไทยจำเป็นต้องศึกษาผลกระทบของการเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมความตกลงทั้งสองดังกล่าว ทั้งทางด้านบวกและทางลบให้ชัดเจน และต้องไตร่ตรองให้ดีถึงผลได้ผลเสียที่เกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาวอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจในการเข้าร่วมเมื่อไรและอย่างไร สำหรับในภาคการประมง ความตกลงเหล่านี้มีเงื่อนไขการเจรจาสำคัญหลายประเด็นที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบทั้งข้อดีและข้อเสียต่อการค้าสินค้าประมงของไทยในภูมิภาคและในตลาดโลก

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาของความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (Trans-Pacific Strategic Economic Partnership หรือ TPP) ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional

Comprehensive Economic Partnerships หรือ RCEP) และสหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย (Eurasian Economic Union หรือ EEU)

2. เพื่อศึกษาข้อดีและข้อเสียจากการที่ไทยจะเข้าร่วมเป็นภาคีในความตกลงต่างๆ นี้
3. เพื่อคาดการณ์ถึงผลกระทบของความตกลงต่างๆ ที่อาจมีต่อการค้าสินค้าประมงของไทย

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้จำกัดขอบเขตเฉพาะด้านการค้าผลิตภัณฑ์ประมงเท่านั้น

1.4 วิธีดำเนินการศึกษา

เป็นการวิจัยเชิงสังเคราะห์จากข้อมูลและเอกสารต่าง ๆ (Documentary research) โดยรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสาร รายงานผลการศึกษาจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ผลจากการสัมมนาและการเสวนาต่างๆ ข่าวสารสนเทศจากสื่อสิ่งพิมพ์ทั้งจากฉบับพิมพ์และจากสื่อออนไลน์ของ web pages หรือ web sites ต่างๆ จาก internet จากนั้นนำข้อมูลมาจัดระเบียบอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อให้เข้าใจถึงลำดับเหตุการณ์ และภาพรวมของเรื่องที่ศึกษา นำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงคุณภาพเพื่อเสนอผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และสรุปผล

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบความเป็นมาของการจัดทำความตกลงทั้ง 3 ฉบับ
2. ทำให้ทราบผลกระทบทั้งข้อดีและข้อเสียจากการเข้าร่วมเป็นภาคีในความตกลงต่างๆ นี้
3. เป็นข้อมูลเบื้องต้นให้ผู้ที่สนใจทั้งภาครัฐและเอกชนได้ประกอบการพิจารณาหากต้องดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับความตกลงต่างๆ นี้

บทที่ 2

ความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก

ความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (Trans-Pacific Strategic Economic Partnership หรือ TPP) เป็นความตกลงการค้าเสรีรอบพหุภาคีที่มีขอบเขตกว้างขวาง มีมาตรฐานสูง โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อลดภาษี (tariff) ในประเทศสมาชิกลงร้อยละ 90 และมุ่งให้ภาชีนำเข้าเป็นศูนย์ หัวข้อการเจรจาของ TPP ประกอบด้วย 30 ข้อบท โดยมีขอบเขตกว้างมากกว่าเรื่องการค้าและการลงทุน เพราะครอบคลุมไปถึงด้านสิ่งแวดล้อม ความปลอดภัยด้านอาหาร การคุ้มครองแรงงาน นโยบายการแข่งขัน รวมถึงสิทธิและทรัพย์สินทางปัญญาต่างๆ

ปัจจุบันความตกลง TPP มีประเทศสมาชิกเข้าร่วมการเจรจา 12 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น แคนาดา ซิลี เม็กซิโก เปรู ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ มาเลเซีย บรูไน และเวียดนาม ซึ่งประเทศไทยได้มีการจัดทำความตกลงด้านการค้าเสรี (FTA) กับประเทศในกลุ่มนี้แล้วรวม 9 ประเทศ ได้แก่ ญี่ปุ่น ซิลี เปรู ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ มาเลเซีย บรูไน และเวียดนาม สำหรับ สิงคโปร์ มาเลเซีย บรูไน และเวียดนาม นั้นเป็นประเทศสมาชิกอาเซียนอยู่แล้ว จึงเกี่ยวข้องกับ RCEP ที่จะกล่าวถึงต่อไปด้วย

ในภาพรวม TPP เป็นความตกลงที่จะสร้างเขตการค้าเสรีที่ใหญ่ที่สุดในโลก โดยที่ประชากรของประเทศสมาชิก TPP ทั้งหมดในปี 2558 มีถึง 817 ล้านคน และมีผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Product หรือ GDP) รวมกันทั้งสิ้นมีมูลค่า 26.9 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือ คิดเป็นสัดส่วนราวร้อยละ 38 ของ GDP โลก (IMF World Economic Outlook, 2016) ในปี 2556 สหรัฐฯ ส่งออกสินค้าเกษตรไปยังประเทศสมาชิก TPP 11 ประเทศมีมูลค่าถึง 63 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ คิดเป็นร้อยละ 42 ของสินค้าเกษตรทั้งหมดที่สหรัฐฯ ส่งออก (United States Trade Representative, 2016) ธนาคารโลกคาดว่าในอนาคต GDP กว่าครึ่งหนึ่งของโลกจะไหลเข้ามาในตลาดเอเชีย (โพสต์ทูเดย์ ฉบับวันที่ 13 พฤษภาคม 2559)

TPP ได้บรรลุข้อตกลงเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2558 ที่เมืองแอตแลนตา รัฐจอร์เจีย ประเทศสหรัฐอเมริกา และมีการลงนามความตกลงเมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2559 แต่ยังไม่ผลบังคับใช้ในขณะนี้ เนื่องจากผู้นำแต่ละประเทศต้องกลับไปให้รัฐสภาของประเทศตนให้สัตยาบันต่อข้อตกลงก่อน อย่างไรก็ตาม โดยเหตุที่กลุ่มประเทศ TPP มีการเจรจาที่เป็นความลับ และดำเนินการในลักษณะลับซับซ้อน ไม่อาจเปิดเผยได้ ทำให้ประเทศที่ไม่ได้เป็นสมาชิก TPP ยากที่จะประเมินได้ว่าจะเกิดอะไรขึ้น หากไม่ได้เป็นสมาชิก หรือแม้จะเป็นสมาชิก TPP แล้ว มีข้อผูกพันที่เกิดผลขนาดใดหรือไม่ เพียงใดกับประเทศของตน ที่ผ่านมายังเป็นแค่การคาดเดากลยุทธ์ของ TPP เท่านั้น

สหรัฐฯ นั้นเข้ามาเป็นสมาชิกลำดับที่ 5 ของความตกลงนี้ แต่สหรัฐฯ กลับมีบทบาทนำในการผลักดันให้การเจรจา TPP ประสบความสำเร็จ เนื่องจาก TPP เป็นความตกลงที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ด้านต่างประเทศของรัฐบาลสหรัฐฯ ในสมัยประธานาธิบดี บารัค โอบามา เพื่อกลับเข้ามามีอิทธิพลและถ่วงดุลอำนาจของจีนในภูมิภาคเอเชีย ทั้งในเรื่องของเศรษฐกิจ การเมือง ความมั่นคง และสังคม โดยสหรัฐฯ จะใช้

แนวทางยุทธศาสตร์เศรษฐกิจนำการเมือง (economic lead political strategy) (สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556; ชาญชัย, 2558; วีรวรรณ, 2558)

อย่างไรก็ตาม ในสหรัฐฯ เอง TPP ถูกต่อต้านจากสหภาพแรงงานและองค์กรต่างๆ โดยเมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 2559 องค์กรต่างๆ นับตั้งแต่สหภาพแรงงานไปจนถึงองค์กรเพื่อการรณรงค์ด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสิ้น 1,500 องค์กร ได้ทำบันทึกยื่นต่อรัฐสภาสหรัฐฯ เรียกร้องไม่ให้ความเห็นชอบการให้ “สัตยาบัน” เพื่อรับรองความตกลง TPP นี้ อันจะทำให้ความตกลงนี้กลายเป็นกฎหมายบังคับใช้ในทันที นอกจากนี้มีสิ่งท้าทายที่อาจทำให้ความตกลง TPP ไม่บรรลุผลสำเร็จ เนื่องจากมีผู้สมัครชิงเป็นตัวแทนของพรรคในการเลือกตั้งประธานาธิบดีปลายปีนี้ถึงสามคนไม่เห็นด้วยกับความตกลง TPP นี้ เพราะต่างเห็นว่า TPP จะส่งผลให้ชาวอเมริกันตกงานเพิ่มขึ้นและมองว่าเป็นความตกลงทางการค้าที่เลวร้ายที่สุด ได้แก่ นายเบอร์นีย์ แซนเดอร์ส นางฮิลลารี คลินตัน ผู้สมัครชิงเป็นตัวแทนของพรรคเดโมแครต และนายโดนัลด์ ทรัมป์ ผู้สมัครชิงเป็นตัวแทนของพรรครีพับลิกัน ซึ่งนางฮิลลารี คลินตัน และ นายโดนัลด์ ทรัมป์ ต่างเป็นตัวแทนคู่แข่งประธานาธิบดี ซึ่งหากคนใดได้รับเลือกขึ้นมาเป็นผู้นำของสหรัฐฯ ความตกลง TPP มีโอกาสที่จะถูกยกเลิกหรือจำเป็นต้องมีการแก้ไข (ปิยมิตร, 2559)

2.1 ความเป็นมาและสาระสำคัญของ TPP

ในเบื้องต้นนั้น ประเทศชิลี นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ และบรูไน ได้ทำข้อตกลงการค้าเสรีร่วมกัน เรียกว่า The Pacific-4 (P4) และได้มีการลงนามความตกลง เรียกว่า ความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Trans-Pacific Strategic Economic Partnership Agreement หรือ TPSEP) เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2548 โดยมีผลบังคับใช้วันที่ 28 พฤษภาคม 2549 ซึ่งถือเป็นความตกลงการค้าเสรีระดับภูมิภาคฉบับแรกที่ประเทศสมาชิกอยู่ทั้งในทวีปอเมริกาและเอเชีย ร่วมมือกัน และเชิญชวนให้สหรัฐฯ เข้าร่วมการเจรจาโดยเปิดให้สหรัฐฯ เข้าร่วมสังเกตการณ์

ใน พ.ศ. 2551 สหรัฐฯ ตัดสินใจเข้าร่วมทำข้อตกลงการค้าเสรีกับประเทศ P4 พร้อมทั้งชักชวนประเทศสมาชิก APEC (Asia-Pacific Economic Cooperation) อีก 4 ประเทศ ได้แก่ ออสเตรเลีย เปรู เวียดนาม ร่วมลงนามข้อตกลงการค้าเสรีกับกลุ่ม P4 โดยสหรัฐฯ ได้แสดงบทบาทโดดเด่นเป็นพิเศษ ทำให้ประเทศมาเลเซียตัดสินใจเข้าร่วมเจรจาใน พ.ศ. 2553

แม้ความตกลง TPSEP จะเปิดให้สามารถขยายขอบเขตความตกลงให้มีเนื้อหาครอบคลุมมากยิ่งขึ้นรวมทั้งเปิดให้มีการรับสมาชิกเพิ่มเติม แต่ประเทศสมาชิกทั้งหมดลงความเห็นให้เปลี่ยนจากการขยายขอบเขตของ TPSEP เป็นการจัดทำความตกลงใหม่แทน โดยต้องไม่ขัดแย้งกับ TPSEP และต้องสอดคล้องกับ Regional Trade Agreements (RTA) และ Free Trade Agreements (FTAs) ที่ประเทศสมาชิกมีอยู่เดิม ความตกลงฉบับใหม่นี้จึงถูกเรียกว่า “Trans-Pacific Strategic Economic Partnership” (ไบรอัน เคฟ (ประเทศไทย), 2555)

ใน พ.ศ. 2556 สหรัฐฯ ได้เชิญ ญี่ปุ่น แคนาดา และเม็กซิโก เข้าร่วมการเจรจาอีก ทำให้สมาชิก TPP เพิ่มจำนวนเป็น 12 ประเทศ จึงเรียกว่า TPP12 แต่การเจรจายังไม่บรรลุเนื่องจากมีประเด็นเรื่อง การเกษตร

ทรัพย์สินทางปัญญา การบริการและการลงทุนที่ยังไม่สามารถตกลงกันได้ จนกระทั่งวันที่ 5 ตุลาคม 2558 ในเวทีประชุมกลุ่มประเทศแถบมหาสมุทรแปซิฟิก ที่เมืองแอตแลนตา ประเทศสมาชิกทั้ง 12 ประเทศจึงได้บรรลุข้อตกลง และมีการลงนามเมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2559 ที่เมืองโอคแลนด์ ประเทศนิวซีแลนด์ โดยที่ประเทศสมาชิกมีเวลา 2 ปีที่จะให้สัตยาบันรับรองหรือคัดค้านข้อตกลงได้ แต่หากเลยเวลา 2 ปี ข้อตกลงจะมีผลบังคับใช้เมื่ออย่างน้อย 6 ชาติที่มีสัดส่วน GDP รวมกันอย่างน้อยร้อยละ 85 ของทั้ง 12 ชาติให้สัตยาบันรับรองข้อตกลงนี้ (เดลินิวส์ ออนไลน์ วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2559)

สาระสำคัญของ TPP มีดังนี้

1. มีลักษณะสำคัญ 5 ประการ อันเป็นการสร้างมาตรฐานใหม่สำหรับการค้าโลก ได้แก่
  - 1.1 เป็นการเปิดตลาดอย่างครอบคลุมทุกสาขา (Comprehensive Market Access)
  - 1.2 เป็นความตกลงระดับภูมิภาคโดยสมบูรณ์ (Fully Regional Agreement)
  - 1.3 เป็นประเด็นการค้าที่เกี่ยวข้องกันหลายเรื่อง (Cross-Cutting Trade Issues)
  - 1.4 เป็นความท้าทายใหม่ทางการค้า (New Trade Challenges)
  - 1.5 เป็นข้อตกลงที่มีชีวิต (Living Agreement)

2. ประเทศผู้เจรจา TPP ตั้งใจที่จะทำให้ TPP เป็น 21st Century Trade Agreement หรือ ความตกลงการค้าต้นแบบแห่งศตวรรษที่ 21 อันเป็นการช่วยยกระดับการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศในกลุ่ม TPP ส่งเสริมนวัตกรรม ความเจริญเติบโต และการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ตลอดจนส่งเสริมการจ้างงานให้แก่ประเทศสมาชิก ปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้ TPP เป็น 21st Century Trade Agreement นั้นคือการที่ TPP ต้องมีจำนวนสมาชิกมากพอที่จะดึงดูดให้ประเทศอื่นๆ ตัดสินใจเข้าร่วมด้วย เพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นเขตการค้าเสรีภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (Free Trade Area of the Asia-Pacific หรือ FTAAP) อย่างสมบูรณ์ จึงเกิดคำถามว่าต้องมีจำนวนสมาชิกแค่ไหนถึงจะเพียงพอ และจะมีกระบวนการรับสมาชิกอย่างไร ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจน นอกเหนือจากการกำหนดให้ TPP เป็น “Living Agreement” คือ สามารถมีการปรับเปลี่ยนตัวบทของการเจรจาได้ตลอดเวลา เพื่อให้สามารถรองรับข้อเสนอของสมาชิกใหม่ในอนาคตได้

3. รูปแบบแนวทางการเจรจาการเปิดตลาดของ TPP นั้นยังไม่สามารถหาข้อสรุปได้ว่าจะใช้รูปแบบใดที่เหมาะสมระหว่างการเจรจาแบบทวิภาคี (Bilateral Basis) หรือการเจรจาพหุภาคีในระดับภูมิภาค (Regional Basis) โดยสหรัฐฯ สนับสนุนให้มีการเจรจาการเปิดตลาดแบบทวิภาคีเพื่อให้คงพันธกรณีของการเกิดตลาดของ FTA ที่สหรัฐฯ ได้เจรจาเสร็จเรียบร้อยแล้วเอาไว้ดั้งเดิม และเจรจาใหม่เฉพาะกับประเทศที่ยังไม่เคยมี FTA กับสหรัฐฯ ขณะที่กลุ่ม Regional Basis นำโดยออสเตรเลีย บรูไน และนิวซีแลนด์ สนับสนุนให้มีการเจรจาใหม่แบบรวมกลุ่ม คือ “As a Whole” คือ ให้ใช้หลักการเดียวกันกับทุกประเทศสมาชิก เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งซับซ้อนแบบเส้นก๋วยเตี๋ยวพันกันยุ่ง (Spaghetti Bowl Effect) ดังนั้นปัจจุบันจึงดำเนินการเจรจาแบบลูกผสม (Hybrid Approach) กล่าวคือ ประเทศสมาชิกสามารถเลือกที่จะเจรจาแบบทวิภาคีหรือแบบภูมิภาค ก็ได้

4. ความตกลง TPP เป็นความตกลงเปิดเสรีทางเศรษฐกิจที่มีมาตรฐานสูงที่สุดในขณะนี้เมื่อเทียบกับ FTA แบบเดิม การเจรจาทำข้อตกลงประกอบด้วยหัวข้อการเจรจากว้างขวางถึง 30 ข้อบท ได้แก่ 1) คำจำกัด

ความทั่วไป 2) การค้าสินค้า 3) กฎถิ่นกำเนิดสินค้า 4) สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม 5) การบริหารจัดการทางศุลกากรและอำนวยความสะดวกทางการค้า 6) มาตรการเยียวยาทางการค้า 7) มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช 8) อุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า 9) การลงทุน 10) การบริการข้ามพรมแดน 11) บริการด้านการเงิน 12) การเคลื่อนย้ายนักธุรกิจ 13) โทศมนาคม 14) พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ 15) การจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ 16) นโยบายการแข่งขัน 17) รัฐวิสาหกิจ 18) ทรัพย์สินทางปัญญา 19) แรงงาน 20) สิ่งแวดล้อม 21) ความร่วมมือและการเสริมสร้างศักยภาพ 22) ความสามารถในการแข่งขันและการอำนวยความสะดวกทางการค้า 23) การพัฒนา 24) SMEs 25) ความสอดคล้องของกฎระเบียบ 26) ความโปร่งใสและการต่อต้านคอร์รัปชัน 27) การบริหารจัดการและสถาบัน 28) การระงับข้อพิพาท 29) ข้อยกเว้น 30) บทสรุป (สุนันทา, 2559)

5. การเจรจา TPP ได้กำหนดให้ทุกประเทศสมาชิก ไม่ว่าจะประเทศพัฒนาแล้วหรือประเทศกำลังพัฒนามีข้อผูกพันที่เท่าเทียมกัน โดยไม่มีข้อยกเว้นผ่อนปรนให้กับประเทศกำลังพัฒนาแต่อย่างใด

6. กระบวนการเข้าเป็นสมาชิกใหม่ ต้องเริ่มจากการเจรจาวิภาคีกับสมาชิก TPP เป็นรายประเทศ และต้องได้รับฉันทามติจากประเทศสมาชิก TPP ทั้งหมดโดยไม่สามารถปรับแก้ไขข้อใดในความตกลง TPP ได้ แต่สามารถเจรจาขอความยืดหยุ่นในบางข้อได้บ้าง

2.2 ผลกระทบของ TPP ต่ออาเซียน

หลังจากการที่สมาชิกอาเซียน 10 ประเทศได้ก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community หรือ AEC) นับตั้งแต่วันที่ 31 ธันวาคม 2558 ทำให้มีการเปิดเสรีระหว่างกันมากขึ้น ทั้งในด้านการค้าสินค้า การค้าบริการ การลงทุน การเคลื่อนย้ายแรงงาน และการเคลื่อนย้ายการลงทุน รวมถึงลดและเลิกอุปสรรคที่เป็นการกีดกันทางการค้าและการลงทุนระหว่างกันมากขึ้น อาเซียนได้เปิดเสรีทางการค้าสาขาสินค้าเกษตร ประมง ป่าไม้ เหมืองแร่ และอุตสาหกรรมการผลิต อย่างไรก็ตามการการจัดตั้ง TPP นี้ อาจมีผลกระทบต่อ ASEAN คือ

1. การจัดตั้ง TPP อาจเป็นการชะลอการเติบโตทางเศรษฐกิจของ AEC

TPP อาจจะมีผลทำให้แผนงานต่างๆ ของอาเซียนถูกลดความสำคัญลง เนื่องจากมีสมาชิกของอาเซียนจำนวน 4 ประเทศ ได้แก่ สิงคโปร์ บรูไน เวียดนาม และมาเลเซีย เป็นสมาชิก TPP แล้วและ อินโดนีเซียกับฟิลิปปินส์ก็แสดงความสนใจที่จะก้าวเข้าร่วมการเจรจาความตกลง TPP ด้วยเช่นกัน สาเหตุนี้อาจทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนจะให้ความสำคัญกับอาเซียนน้อยลง ซึ่งจะมีผลทำให้บทบาทความเป็นผู้นำของอาเซียนในภูมิภาคนี้ต้องสูญเสียไป รวมถึงความร่วมมือต่างๆ ที่มีอาเซียนเป็นแกนกลาง ได้แก่ ASEAN-CER (ASEAN-Closer Economic Relations of Australia and New Zealand), อาเซียน+3, อาเซียน+6 การจัดตั้งประชาคมเอเชียตะวันออก (East Asian Community หรือ EAC) ไปจนถึงแนวคิดการจัดตั้งเขตการค้าเสรีตะวันออก (East Asia Free Trade Area หรือ EAFTA) ก็ถูกลดบทบาทลงไปด้วย เนื่องจากความตกลง TPP มีประเทศคู่เจรจาของอาเซียน คือ ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น กับนิวซีแลนด์เป็นสมาชิกอยู่ด้วย (พิศาล, 2556)

2. TPP สามารถที่จะนำไปสู่การจัดตั้งประชาคมเอเชียและแปซิฟิก (Asia-Pacific Community หรือ APC) ที่เคยเสนอโดย นายเควิน รัตต์ อดีตนายกรัฐมนตรีออสเตรเลีย ซึ่ง APC จะทำให้อาเซียนต้องสูญเสีย

บทบาทและความเป็นแกนกลางขององค์ระหว่างประเทศไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง TPP จะมีผู้เล่นที่มีบทบาทและอิทธิพลทางการเมืองระหว่างประเทศสูงอย่างสหรัฐฯ เข้ามาเป็นแกนกลาง และสามารถกำหนด agenda ต่างๆ ที่เกิดประโยชน์ต่อสหรัฐฯ แต่ไม่เอื้อประโยชน์ต่ออาเซียน (ชาญชัย, 2554)

3. สินค้าเกษตรของอาเซียนจะได้รับผลกระทบมาก เนื่องจากสหรัฐฯ ได้เปรียบด้านต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตร เพราะมีมาตรฐานการผลิตและความปลอดภัยที่มั่นคง มีเทคโนโลยีและปริมาณการผลิตที่แตกต่างจากภาคการผลิตสินค้าเกษตรกว่าประเทศในอาเซียน ทำให้ไม่สามารถแข่งขันกับราคาตลาดได้ ดังนั้นเมื่อผู้ผลิตต้นทุนทางในภาคเกษตรกรไปไม่ได้ย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจทั้งระบบจนพังทลาย ซึ่งอาจสะท้อนถึงภาพเกษตรกรไทยในอนาคตเช่นกัน (โพสท์ทูเดย์ ฉบับวันที่ 13 พฤษภาคม 2559)

4. AEC อาจได้รับผลกระทบจาก TPP ในแง่ของการเชื่อมโยงตลาดและห่วงโซ่การผลิต รวมไปถึงมาตรฐานใหม่ด้านการค้าการลงทุน เพราะนักลงทุนในปัจจุบันต้องมองหาฐานการผลิตที่มีแหล่งวัตถุดิบและต้นทุนที่ต่ำ และต้องสามารถเชื่อมโยงห่วงโซ่การผลิตและตลาดเป้าหมายในระดับภูมิภาคได้ด้วย

2.3 ผลกระทบของ TPP ต่อประเทศไทย

การที่ TPP อาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในภาพรวม จึงมีความอ่อนไหวต่อภาคประชาสังคมของไทย เนื่องจาก หลายประเทศในกลุ่ม TPP เป็นคู่ค้าและตลาดหลักด้านการส่งออกของไทย อย่างเช่น สหรัฐฯ ญี่ปุ่น และมาเลเซีย ที่มีสัดส่วนในตลาดส่งออกรวมกันร้อยละ 25 ของตลาดส่งออกทั้งหมด ในภาพรวมไทยส่งออกไปยัง 12 ประเทศของ TPP กว่า 92,159 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือกว่า 3.23 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 40 ของการส่งออกทั้งหมดของไทยที่มีมูลค่ากว่า 8 ล้านล้านบาท ดังนั้นในแง่ของการส่งออก ตลาดของ TPP นั้นมีความสำคัญต่อไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และไทยอาจได้รับผลกระทบเชิงลบ หากประเทศเหล่านี้หันไปค้ากันเอง และนำเข้าสินค้าไทยน้อยลง (วรรณพงษ์, 2559) และสิ่งที่ไทยควรระวังคือ มาตรการอื่นๆ ที่ไม่ใช่ภาษี (Non-tariff barriers) เพราะภาษีนำเข้าทยอยลดลงเรื่อยๆ อยู่แล้วถึงจะไม่มี ความตกลงการค้าเสรี (วรรณพงษ์, 2559)

ประเทศไทยได้ประเมินท่าทีการเจรจาของประเทศสมาชิก TPP ตั้งแต่ พ.ศ. 2555 โดยนางศรียรัตน์ รัชฎพานะ อธิบดีกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ในขณะนั้น ได้ว่าจ้างบริษัท ไบรอันเคฟ (ประเทศไทย) จำกัด ทำการศึกษาวินิจฉัยให้ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลว่าไทยควรเข้าร่วมการจัดทำ TPP ดังกล่าวหรือไม่ ซึ่งได้สรุปผลการศึกษาไว้ว่า ประเทศไทยไม่อาจหลีกเลี่ยงความตกลง TPP ได้ ไทยจึงควรเข้าเป็นสมาชิกแต่ต้องกำหนดนโยบายการเข้าร่วมเป็นสมาชิก TPP อย่างรอบคอบ ต่อมาเมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2555 นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีของไทยในขณะนั้น ได้แถลงข่าวร่วม (Joint Press Statement) กับนายบารัค โอบามา ประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา ที่มาเยือนประเทศไทย ประกาศเจตนารมณ์แสดงความสนใจของไทยในการเข้าร่วมเจรจา TPP (ชาญชัย, 2558) ในรัฐบาลชุดต่อมา พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี จึงได้มอบให้กระทรวงพาณิชย์ศึกษารายละเอียดถึงข้อดีและข้อเสียของสินค้าเป็นรายชนิดให้ชัดเจน ก่อนตัดสินใจด้วยความรอบคอบในการจะเข้าหรือไม่เข้าร่วม (ไทยรัฐ ฉบับวันที่ 21 ตุลาคม 2558) ซึ่งกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ได้ให้สถาบันปัญญากวีวัฒน์และ

สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนาทำการศึกษาผลดีผลเสียของการเข้าร่วม TPP เพิ่มเติม และได้ข้อสรุปเบื้องต้นว่า ไทยควรเข้าร่วม TPP เพราะจะทำให้ได้รับผลดีมากกว่า (คมชัดลึก ฉบับวันที่ 29 มกราคม 2559) และในคราวประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน-สหรัฐฯ สมัยพิเศษ ที่ประเทศสหรัฐฯ ระหว่างวันที่ 14 - 18 กุมภาพันธ์ 2559 พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้กล่าวถ้อยแถลงในงานเลี้ยงของสภาหอการค้าสหรัฐฯ และสภาธุรกิจสหรัฐฯ-อาเซียน ยืนยันว่าไทยและอาเซียนจะเข้าร่วม TPP อย่างแน่นอน (ไทยโพสต์ ออนไลน์ วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2559) ทั้งนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ นางอภิรดี ตันตราภรณ์ ได้เยือนสหรัฐฯ เมื่อเดือนเมษายน 2559 และได้หารือเรื่อง TPP กับผู้แทนการค้าสหรัฐฯ ซึ่งมองว่ากฎระเบียบของไทยยังล้าสมัย จึงแนะนำให้ไทยเร่งปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ทางการค้าและการลงทุน และเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา ให้เป็นสากลมากขึ้น เพราะ TPP เป็นความตกลงที่มีความเข้มข้นมาก (ข่าวเดลินิวส์ ออนไลน์ วันที่ 25 เมษายน 2559) และนายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจ ให้ความเห็นว่าไทยจะได้ประโยชน์มากกว่าจากการเข้าร่วม TPP แต่จำเป็นต้องรอนายกรัฐมนตรี พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา พิจารณาข้อมูลให้รอบด้าน และจะต้องตั้งคณะทำงานเพื่อทำความเข้าใจแต่ละภาคส่วนโดยเฉพาะเรื่องการเกษตรและเรื่องยา (โพสต์ทูเดย์ ฉบับวันที่ 13 พฤษภาคม 2559)

ในการที่ไทยจะเสนอตัวเข้าเป็นสมาชิก TPP นั้น รัฐบาลควรจะต้องดำเนินการตามกระบวนการดังต่อไปนี้ (พิศาล, 2556) คือ

- 1) แสดงความประสงค์ขอเข้าร่วมกับสมาชิก TPP
- 2) เข้าสู่กระบวนการเจรจาหรือกับสมาชิก TPP ที่มีอยู่เดิมเป็นรายประเทศ คือต้องทำเป็น Bilateral consultation
- 3) ยื่นหนังสือแสดงเจตจำนงและมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติตามข้อกำหนดของ TPP
- 4) เข้ากระบวนการพิจารณาของประเทศสมาชิกดั้งเดิม
- 5) หากได้รับความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์จากประเทศสมาชิก TPP ไทยจึงจะสามารถเข้าร่วมเป็นสมาชิก TPP ได้ แต่หากไม่ได้รับความเห็นชอบจากทุกประเทศ จะยังไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก TPP
- 6) การเจรจากับกลุ่ม TPP เหล่านี้ถือเป็นความลับ จะเปิดเผยให้ผู้อื่นที่มีใช้สมาชิกทราบมิได้

โดยเหตุที่ TPP เป็นข้อตกลงทางการค้าเสรีที่มีกรอบการเจรจาที่กว้างมากกว่าการเปิดเสรีทางการค้าฉบับอื่นๆ จึงมีเนื้อหาการเจรจาในหลายประเด็นมีผลกระทบต่อเสถียรภาพของเศรษฐกิจ สังคม และการสาธารณสุขของไทย ทำให้นักวิชาการ ภาคการเกษตร ภาคประชาสังคม NGO ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทย เกิดข้อห่วงกังวลในประเด็นต่างๆ คือ ทรัพย์สินทางปัญญา การเปิดเสรีการค้าบริการและการลงทุน การค้าระหว่างประเทศ อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ภาคอุตสาหกรรม อัตราภาษีศุลกากร ความสัมพันธ์กับจีน ธุรกิจ SME ตลาดสินค้าเกษตร สิ่งแวดล้อม และแรงงาน ทั้งในกรณีที่ประเทศไทยเข้าร่วมและไม่เข้าร่วม TPP (สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556; พิศาล, 2556; มติชน ฉบับวันที่ 12 ตุลาคม 2558; คมชัดลึก ฉบับวันที่ 1 พฤศจิกายน 2558; วรณพงษ์, 2559; มติชน ฉบับวันที่ 19 ก.พ. 2559; มติชน ฉบับวันที่ 20 ก.พ. 2559; ไทยโพสต์ ออนไลน์ 16 พฤษภาคม 2559) ดังแสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลกระทบของประเทศไทยในการเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมความตกลง TPP

ประเด็น	ผลกระทบหากไทยเข้าร่วม TPP	ผลกระทบหากไทยไม่เข้าร่วม TPP
1. ทรัพย์สินทางปัญญา: การขยายความคุ้มครองสิทธิบัตรยา	● เกิดปัญหาการผูกขาดตลาดยาโดยเจ้าของสิทธิบัตรเป็นระยะเวลานานเกินกว่าที่ควรจะเป็น ส่งผลให้ประชาชนเสียโอกาสในการเข้าถึงยาราคาถูก เพราะจำเป็นต้องซื้อยาต้นแบบต่อไป ● ขัดขวางการแข่งขันที่เป็นธรรมจากผู้ประกอบการในประเทศ ● ผู้ผลิตยาไทยไม่สามารถใช้ข้อมูลทดลองทางคลินิก (Clinical Trial) เพื่อขึ้นทะเบียนยาชื่อสามัญได้ ● ยาชื่อสามัญเข้าสู่ตลาดได้ช้าลง	● ลดแรงจูงใจของผู้ผลิตต่างชาติในการลงทุน และ/หรือจำหน่ายยาในประเทศ ● ลดโอกาสในการเข้าถึงยาชนิดใหม่ๆ ที่อาจได้รับการพัฒนาในอนาคต ● เปิดโอกาสในการเข้าถึงยาชื่อสามัญ (Generic Drugs) ● มีความสะดวกและประหยัดเวลาในการผลิตยาชื่อสามัญชนิดใหม่ได้หลังจากยาต้นแบบหมดอายุสิทธิบัตร เพราะสามารถนำข้อมูลทางคลินิกที่มีอยู่แล้วมาประกอบการขึ้นทะเบียน
2. ทรัพย์สินทางปัญญา: การให้ความคุ้มครองสิทธิบัตรพืชและสัตว์	● ส่งผลให้บริษัทข้ามชาติสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพได้โดยไม่ต้องแบ่งปันผลประโยชน์ ซึ่งอาจทำให้เมล็ดพันธุ์มีราคาแพงขึ้นตั้งแต่ 2-6 เท่าตัว เป็นอย่างน้อย ทำให้เกษตรกรไทยอาจจะตกเป็นเบี้ยล่างต่างชาติที่ผูกขาดพันธุ์พืชตามสิทธิบัตร แม้ว่าเมล็ดพันธุ์นั้นจะเคยเป็นของประเทศไทยมาช้านาน	● เสียโอกาสในการสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรและภาคส่วนอื่นๆ พัฒนาพันธุ์พืชและสัตว์ขึ้นเองภายในประเทศ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีในเชิงธุรกิจและความมั่นคงทางอาหาร ● สามารถรักษาสิทธิของเกษตรกรและวิถีปฏิบัติของชุมชนท้องถิ่นไว้ได้
3. ทรัพย์สินทางปัญญา: การให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์	● สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าที่มีถิ่นกำเนิดในไทย และมีคุณลักษณะเฉพาะท้องถิ่น ● อาจถูกเอาเปรียบจากต่างชาติ โดยการปรับปรุงสินค้าไทยและขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก่อน ● มีความเสี่ยงในกรณีพิพาทที่เกิดขึ้นจากการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ก่อให้เกิดความสับสนกับเครื่องหมายการค้า หรืออาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดถึงแหล่งกำเนิดที่แท้จริงของสินค้า	● เสียโอกาสในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าที่มีคุณลักษณะเฉพาะ ● ต่างชาติอาจฉกฉวยประโยชน์โดยจดทะเบียนสินค้าพื้นบ้านของไทยรวมทั้งสูตรและชื่ออาหารไทยต่างๆ
4. การเปิดเสรีการค้าบริการและการลงทุน	● การเปิดเสรีภาคบริการมีผลต่อภาคการผลิตในประเทศ เป็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เปิดโอกาสให้ขยายการค้าบริการและการลงทุนจากต่างชาติมากขึ้น จะทำให้สร้างความเจริญทางเศรษฐกิจต่อไป ● ผู้บริโภคได้รับบริการที่ถูกกลงและมีความหลากหลายมากขึ้น	● เสียโอกาสในการใช้ความตกลงทางการค้าเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะนำไปสู่การปรับปรุงกฎระเบียบและการพัฒนาภาคบริการในระยะยาว ● เสียโอกาสในการขยายตลาดการค้าบริการและการลงทุนในต่างประเทศ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเด็น	ผลกระทบหากไทยเข้าร่วม TPP	ผลกระทบหากไทยไม่เข้าร่วม TPP
4. การเปิดเสรีการค้าบริการและการลงทุน (ต่อ)	● อาจเกิดความเสียหายต่อภาครัฐจากข้อพิพาทระหว่างนักลงทุนกับรัฐภายใต้บทบัญญัติ Investor-State Dispute Settlement ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการจัดทำและดำเนินนโยบายสาธารณะของประเทศ ● ผู้ประกอบการไทยเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น	● นักลงทุนจะย้ายฐานการผลิตไปเวียดนาม มาเลเซีย สิงคโปร์ ที่เป็นสมาชิก TPP ● เวียดนาม มีโครงสร้างการส่งออกสินค้าใกล้เคียงกับของไทย ทำให้เวียดนามสามารถส่งสินค้าเกษตรเกษตรแปรรูป รวมถึงสินค้าอุตสาหกรรมทั้งหนักและเบาไปยังสหรัฐฯ โดยมีต้นทุนที่ต่ำกว่าไทย ● หากประเทศในกลุ่มอาเซียนเข้าเป็นสมาชิก TPP แต่ไทยไม่เข้าร่วม จะทำให้ไม่ได้รับสิทธิพิเศษทางการค้าใดๆ ในกรอบ TPP เลย หากต้องเคลื่อนย้ายสินค้าผ่านในเส้นทางมหาสมุทรแปซิฟิกกับไทย ซึ่งอาจก่อให้เกิดความยุ่งยากต่อคู่ค้า ต้องไปอาศัยกรอบเจรจาการค้าเสรีอื่นๆ หรือกรอบการค้าทวิภาคีของไทยหลายๆ กรอบการค้าเสรีประกอบกัน จึงทำให้เกิดการเบี่ยงเบนทางการค้าและการลงทุน ทั้งในภาคการผลิตสินค้าและบริการเบี่ยงเบนออกไปจากประเทศไทย ● คลายความกดดันเรื่องการแข่งขันที่จะเกิดขึ้นต่อผู้ประกอบการไทย
5. การค้าระหว่างประเทศ	● มีแนวโน้มที่มูลค่าการส่งออกของไทยจะปรับตัวลงเล็กน้อย โดยภาคการผลิตที่จะส่งออกลดลงสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ สินค้าที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ นม และผลิตภัณฑ์นม และสินค้าในภาคอุตสาหกรรม ● ประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะนำเข้าทั้งสินค้าและบริการเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อสัตว์ และผลิตภัณฑ์จากเนื้อสัตว์ และบริการการศึกษา ที่ประเทศสมาชิกโดยเฉพาะนิวซีแลนด์และออสเตรเลียมีความสามารถในการแข่งขันอยู่ในระดับสูง	● สามารถรักษาตลาดสินค้าปศุสัตว์ภายในประเทศไว้ได้

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเด็น	ผลกระทบหากไทยเข้าร่วม TPP	ผลกระทบหากไทยไม่เข้าร่วม TPP
6. อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ	เปิดโอกาสให้ประเทศไทยได้พัฒนาและปฏิรูปเศรษฐกิจทำให้มี GDP สูงขึ้น	- เกิดผลกระทบต่ออัตราการเปลี่ยนแปลงในมูลค่า GDP พบว่าหากประเทศในกลุ่มอาเซียนเข้าเป็นสมาชิกแต่ไทยไม่เข้านั้น มีแนวโน้มที่ไทยจะต้องเผชิญหน้ากับภาวะการหดตัวของเศรษฐกิจ ส่งผลให้การเจริญเติบโตของไทยมีมูลค่าติดลบที่ร้อยละ 0.96 - เศรษฐกิจไทยอาจลดลงประมาณร้อยละ 0.57 เนื่องจากการเสียส่วนแบ่งตลาดส่งออกในสหรัฐฯ ญี่ปุ่น รวมถึงออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ให้กับประเทศเพื่อนบ้าน แม้ว่าเราจะมี FTA กับ 9 ประเทศสมาชิก TPP แต่ TPP เป็นเรื่องใหม่ มีกลยุทธ์ที่ใหม่กว่า และนำดึงดูดความสนใจกว่าความตกลงที่บรรลุแล้ว โดย TDRi มองว่าการที่ไทยไม่ได้เป็นสมาชิกจะลดขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยลง โดยเฉพาะสินค้ายานยนต์ สิ่งทอ เกษตร
7.ภาคอุตสาหกรรม	- กลุ่มสินค้าที่ไทยค่อนข้างเสียเปรียบจำเป็นต้องปรับตัว คือ กลุ่มที่ต้องแข่งขันกับสินค้านำเข้าจากประเทศในกลุ่ม TPP เพิ่มขึ้น ซึ่งอาจจะมีต้นทุนที่ต่ำกว่า เช่น เกษตรต้นทาง (ปศุสัตว์) ถั่วเหลือง กากถั่วเหลือง ข้าวโพด ทองแดง เหล็กบางประเภท ผลิตภัณฑ์พลาสติก และบริการข้ามพรมแดน (cross-border) - กลุ่มสินค้าที่มีตลาดและแหล่งวัตถุดิบที่เปิดกว้างมากขึ้น และกลุ่มที่ต้องพึ่งพาเงินลงทุนและเทคโนโลยีจากต่างชาติจะได้รับผลบวก	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเด็น	ผลกระทบหากไทยเข้าร่วม TPP	ผลกระทบหากไทยไม่เข้าร่วม TPP
8. อัตรากาซี ศุลกากร GSP (Generalized System of Preference)	● ลดความเสี่ยงจากการถูกตัดการลดภาษีนำเข้า GSP ตลอดจนสินค้าเดิมที่เคยมีอุปสรรคทางภาษี จะได้รับสิทธิพิเศษทางภาษีอย่างถาวร สินค้าที่ไทยนำเข้าจะได้รับประโยชน์จากการยกเว้นภาษีของสหรัฐฯ ได้แก่ กุ้งบรรจุภาชนะ อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป ผลไม้สดและแปรรูป เครื่องนุ่งห่ม อัญมณี และเครื่องประดับ เครื่องใช้ไฟฟ้าในครัวเรือน ยางยานพาหนะ ยานยนต์ และชิ้นส่วน เป็นต้น	● สหรัฐฯ เป็นตลาดส่งออกอันดับต้นของไทย (อันดับ 2 รองจากจีน) ซึ่งสหรัฐฯ ให้อัตรากาซีในอัตราพิเศษแก่ประเทศกำลังพัฒนา ในปัจจุบัน สหรัฐฯ ยังไม่ตัดสิทธิ GSP ไทย ซึ่งผลกระทบจากการไม่เข้า TPP จะรุนแรงกว่านี้แน่นอนหากไทยถูกสหรัฐฯ ตัดสิทธิ GSP ในอนาคต
9. ความสัมพันธ์กับจีน	● กระทบความสัมพันธ์อันดีที่ไทยมีกับจีน เพราะความตกลง TPP นี้เป็นความตกลงที่มีนัยยะทางการเมืองระหว่างประเทศ (International Political Implication) ซึ่งสหรัฐฯ ใช้เป็นเครื่องมือหรือช่องทางหนึ่งในการถ่วงดุลอำนาจจีนในภูมิภาคเอเชีย รวมทั้ง TPP ทำให้สหรัฐฯ สามารถกลับเข้ามามีบทบาทและแผ่ขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียได้ต่อไปในระยะยาว	● คงรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับจีนต่อไป
10. ธุรกิจ SME	● ประเทศไทยมีธุรกิจขนาดเล็ก และขนาดกลางเป็นจำนวนมาก หากไทยเป็นสมาชิก TPP ธุรกิจดังกล่าวจะได้รับผลกระทบมากจากสินค้านำเข้าต่างๆ จนถึงต้องเลิกกิจการ รัฐบาลต้องเตรียมการและหาทางเยียวยา	● ธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลางยังสามารถดำเนินกิจการได้โดยไม่มีแรงกดดันจากสินค้าของต่างชาติที่จะเข้ามาแข่งขัน
11. ตลาดสินค้าเกษตร	● สมาคมสัตวบาลแห่งประเทศไทย สมาคมผู้เลี้ยงสุกรจังหวัดราชบุรี สมาคมผู้ผลิตไก่เพื่อส่งออกไทย สมาคมโคเนื้อแห่งประเทศไทย สหกรณ์เครือข่ายโคเนื้อ จำกัด ต่างหวั่นเกรงจะถูกแย่งตลาดจากสินค้าเกษตรของสหรัฐฯ ที่มีต้นทุนถูกกว่าไทย ซึ่งจะทำให้เกิดความเสียหายกับภาคปศุสัตว์ทั้งระบบ จนต้องเลิกกิจการไปเหมือนประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ ● ไทยไม่อาจใช้มาตรการจำกัดการนำเข้าสินค้าเกษตรจากสหรัฐฯ ที่เป็นหรือมีส่วนผสมของพืชสัตว์กลายพันธุ์ (Genetically Modified Organisms หรือ GMO) ทำให้ไม่สามารถปกป้องคุ้มครองระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมโดยอาศัยหลักการระมัดระวังได้อย่างเต็มที่	● สามารถรักษาตลาดสินค้าปศุสัตว์ภายในประเทศไว้ได้

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเด็น	ผลกระทบหากไทยเข้าร่วม TPP	ผลกระทบหากไทยไม่เข้าร่วม TPP
12. สิ่งแวดล้อม	● อาจเกิดข้อจำกัดในการทำประมงทะเล ● อาจเกิดกรณีพิพาทหากไทยดำเนินการตามพันธกรณีของอนุสัญญาที่ไทยเป็นสมาชิกอยู่ แต่ประเทศสมาชิก TPP อื่น ๆ ไม่ได้เป็นสมาชิก ● ต้องเข้าร่วมเป็นภาคีของอนุสัญญาบางฉบับที่ไทยยังมีได้เป็นสมาชิก ● อาจเป็นการเพิ่มต้นทุนของผู้ประกอบการไทยในการปรับตัวให้สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดเรื่องสิ่งแวดล้อมที่เข้มงวดขึ้น ● ส่งเสริมการผลิตและการนำเข้าสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม	● อาจเสียโอกาสในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติด้านสัตว์ป่า ป่าไม้ การประมงทางทะเล ● รักษาความเป็นอิสระในการดำเนินการตามพันธกรณีภายใต้อนุสัญญาที่ไทยเป็นสมาชิกอยู่ไว้ได้
13. แรงงาน/การจ้างงาน	● ไทยต้องยอมรับหลักการของปฏิญญา ILO (International Labor Organization) ว่าด้วยหลักการและสิทธิขั้นพื้นฐานในการทำงาน 5 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) การยกเลิกแรงงานเด็กอย่างมีประสิทธิภาพ 2) ห้ามใช้แรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้ายที่สุด 3) ขจัดเลือกปฏิบัติในการจ้างงานและการประกอบอาชีพ 4) การยอมรับสิทธิในการร่วมเจรจาเสรีภาพในการสมาคม และ 5) การขจัดแรงงานบังคับและการเกณฑ์แรงงานในทุกรูปแบบ ทำให้ไทยต้องปรับปรุงกฎหมายและให้มีการบังคับใช้กฎหมายด้านแรงงานอย่างเคร่งครัด ซึ่งเป็นต้นทุนทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน ● ไทยต้องปรับปรุงมาตรฐานแรงงานให้ดีขึ้น นายจ้างต้องปรับปรุงด้านสวัสดิการให้กับลูกจ้างได้รับการดูแลที่ดีขึ้น แต่ก็จะทำให้ต้นทุนของผู้ประกอบการสูงขึ้นเมื่อรวมกับค่าจ้างขั้นต่ำที่สูงกว่าประเทศเพื่อนบ้านจนอาจส่งผลกระทบให้เกิดการย้ายฐานผลิต ● อาจส่งผลให้ผู้ผลิตหันมาลดต้นทุนในส่วนที่เป็นแรงงานลงให้เหลือน้อยที่สุด ด้วยการนำเทคโนโลยีมาทดแทนแรงงานหรือด้วยการย้ายฐานการผลิต ส่งผลกระทบทำให้มีการจ้างงานลดลง	● เสียโอกาสในการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดีที่สุดแก่แรงงานทุกประเภทและทุกชนชาติ ● คงความได้เปรียบในการแข่งขัน อันเนื่องมาจากต้นทุนด้านแรงงานที่ค่อนข้างต่ำไว้ได้

จะเห็นได้ว่าความตกลง TPP นี้มีผลกระทบต่อเสถียรภาพของเศรษฐกิจ สังคม และการสาธารณสุขของประเทศไทย หากไทยเข้าร่วมผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือภาคประชาสังคม ภาคเกษตรกรรม และธุรกิจ SME เช่น ทำให้ประชาชนเสียโอกาสในการเข้าถึงยาราคาถูก มีการผูกขาดข้อมูลทางยา ภาคการเกษตรและกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตไม่สามารถแข่งขันกับราคาตลาดได้ เนื่องจากเสียเปรียบด้านต้นทุนของสหรัฐฯ ที่มีมาตรฐานการผลิตและความปลอดภัยที่มั่นคงกว่าประเทศไทย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจทั้งระบบอาจพังทลายลง เนื่องจากผู้ผลิตต้นทางในภาคเกษตรของไทยไม่สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ มีการผูกขาดเมล็ดพันธุ์ และไทยอาจถูกบีบบังคับให้มีการอนุญาตปลูกพืช GMO ธุรกิจ SME อาจต้องเลิกกิจการเนื่องจากไม่สามารถแข่งขันกับราคาสินค้าของต่างชาติได้ เป็นต้น แต่หากไทยไม่เข้าร่วม TPP ผู้ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือ ภาคอุตสาหกรรม และนักลงทุน ตัวอย่างเช่น นักลงทุนอาจย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศที่เป็นสมาชิกของ TPP อื่นๆ เช่น เวียดนาม มาเลเซีย และสิงคโปร์ การถดถอยด้านเศรษฐกิจจะมีผลทำให้ GDP ของไทยลดลง อย่างไรก็ตาม ในภาคการเกษตรไทยสามารถรักษาตลาดสินค้าปศุสัตว์ภายในประเทศไว้ได้ อีกทั้งธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลางยังสามารถดำเนินกิจการได้โดยไม่มีแรงกดดันจากสินค้าของต่างชาติที่จะเข้ามาแข่งขัน

อย่างไรก็ตาม มีรายงานทางวิชาการในประเทศสหรัฐฯ 2 ฉบับ แสดงผลการศึกษาความตกลง TPP ที่ไทยควรให้ความสนใจ รายงานฉบับแรกเป็นการศึกษาผลกระทบของ TPP ในเชิงเศรษฐกิจ ถูกเผยแพร่ออกมาโดยคณะกรรมการด้านการค้าระหว่างประเทศแห่งสหรัฐอเมริกา โดยสรุปว่า TPP สามารถก่อให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น 128,000 ตำแหน่งเมื่อถึงปี 2032 และจะสามารถขยายขนาดเศรษฐกิจของสหรัฐฯ ออกไปคิดเป็นมูลค่าเพิ่มขึ้น 43,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หลังจากปรับลดอัตราเงินเฟ้อแล้วในช่วง 16 ปีข้างหน้า และรายได้ของประเทศในช่วงปี 2032 จะเพิ่มสูงขึ้นไม่ถึง 58,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งตัวเลขที่ปรากฏตามรายงานนี้ อลัน โทเนลสัน นักคิดนักเขียนชาวอเมริกันว่าด้วยเศรษฐกิจและความมั่นคงแสดงความเห็นว่า ถ้าเศรษฐกิจของประเทศไทยสามารถทำให้เกิดการจ้างงานได้มากกว่านั้นเป็นเท่าตัวภายในเวลาเพียงเดือนเดียว และสัดส่วนการขยายตัวทางเศรษฐกิจนั้นเล็กน้อยมากเมื่อเทียบกับขนาดเศรษฐกิจของสหรัฐฯ ในขณะนี้ ที่มีผลผลิตที่แท้จริงในแต่ละปีสูงเกินกว่า 16 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (ปิยมิตร, 2559)

ส่วนรายงานฉบับที่สองเป็นของสถาบันสิ่งแวดล้อมและพัฒนาการโลก ของมหาวิทยาลัยเทีร์ฟ แห่งสหรัฐอเมริกา เป็นการศึกษาเพื่อคาดการณ์ผลกระทบจาก TPP ซึ่งทีมศึกษาได้ย้าไว้ตอนเผยแพร่ว่า “การคาดการณ์นี้จะช่วยให้บรรดาประเทศที่ลงนามในความตกลง TPP ไปแล้ว และประเทศภายนอกอื่นๆ ที่ยังไม่ลงนามสามารถประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจเต็มรูปแบบอันจะเกิดขึ้นจากความตกลง ก่อนที่จะให้สัตยาบันรับรอง” ซึ่งในขณะนี้ยังไม่มีประเทศไหนรวมทั้งสหรัฐฯ ให้สัตยาบันรับรอง TPP เลย งานวิจัยของเทีร์ฟบอกข้อมูลที่น่าสนใจว่า หากมีการบังคับใช้ TPP ในช่วง 10 ปี สมาชิกทั้ง 12 ประเทศจะสูญเสียตำแหน่งงานไปรวม 771,000 ตำแหน่ง โดยประเทศที่จะสูญเสียมากที่สุดคือ สหรัฐฯ รองลงมาคือ ญี่ปุ่น แต่หาก TPP ไม่มีการบังคับใช้ GDP ของสหรัฐฯ จะลดลงร้อยละ 0.54 และของญี่ปุ่นจะลดลงร้อยละ 0.12 จากระดับที่ควรจะเป็น ในขณะที่ประเทศสมาชิกอื่นๆ ที่เหลือจะมีผลประโยชน์เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ทั้งนี้ทีมวิจัยของมหาวิทยาลัยเทีร์ฟให้เหตุผลว่า TPP จะก่อให้เกิดสภาวะกดดันต่อการจ้างงานอันเป็นผลมาจากปัจจัย 2 ประการ ประการแรก คือ เกิดจากภาวะการผลิต “เพื่อการส่งออก” ที่จะเข้ามาแทนที่การผลิตเพื่อตลาด

ภายในประเทศ ทำให้มีการพึ่งพาแรงงานน้อยลง และอาศัยชิ้นส่วนในการผลิตที่นำเข้ามาจากต่างประเทศมากขึ้น เพื่อลดต้นทุนการผลิตลงให้เหลือน้อยที่สุดสำหรับการแข่งขันกับตลาดโลก ประการที่สอง จะทำให้ผู้ผลิตหันมาลดต้นทุนในส่วนที่เป็นแรงงานให้เหลือน้อยที่สุด ด้วยการนำเทคโนโลยีมาทดแทนแรงงานหรือด้วยการย้ายฐานการผลิต ทั้งหมดนี้ล้วนส่งผลกระทบต่อให้มีการจ้างงานลดลงทั้งสิ้น เมื่อการจ้างงานลดลง การกระจายรายได้ก็ลดลงตามไปด้วย ผลที่ตามมาคือ ความต้องการซื้อสินค้าและบริการลดลง อันเป็นสาเหตุที่ทำให้ GDP ของประเทศลดลง นอกจากนี้ งานวิจัยของมหาวิทยาลัยเท็กซัสยังแสดงให้เห็นว่า ผลร้ายไม่เพียงเกิดขึ้นกับประเทศสมาชิกเท่านั้น แต่จะเกิดขึ้นกับประเทศที่ไม่ได้เป็นสมาชิกด้วยซึ่งจะมีผลที่เลวร้ายกว่า โดยคาดการณ์ว่า GDP ของประเทศที่พัฒนาแล้วจะหายไปร้อยละ 3.77 ขณะที่ประเทศกำลังพัฒนา GDP จะหายไปร้อยละ 5.24 และประเทศเหล่านี้จะสูญเสียตำแหน่งงานรวมกันทั้งหมดมากกว่า 5.3 ล้านตำแหน่ง ทั้งนี้ รายงานของมหาวิทยาลัยเท็กซัสเรียกสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นกับเศรษฐกิจโลกในกรณีที่มีการบังคับใช้ TPP ว่า “การวิ่งแข่งกันลงเหว” (ปิยมิตร, 2559)

ผลการศึกษาวิจัยจากรายงานทั้งสองฉบับข้างต้นนั้น ประเทศไทยควรจะนำมาศึกษาเพื่อประกอบการพิจารณาไตร่ตรองให้รอบคอบว่าไทยควรจะเข้าร่วมเป็นสมาชิก TPP หรือไม่ อย่างไร และไทยควรจะต้องเตรียมตัวและปรับตัวอย่างไรทั้งกรณีที่ไทยเข้าร่วมและไม่เข้าร่วม TPP เพื่อไม่ให้เกิดผลเสียหายต่อเศรษฐกิจของประเทศ

บทที่ 3

ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community หรือ AEC) เป็นความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กำลังถูกท้าทายจากความตกลง TPP ที่สามารถเชื่อมโยงตลาดและแหล่งวัตถุดิบระหว่างภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกและอเมริกา ซึ่งน่าจะสร้างแรงกดดันให้อาเซียนเร่งเจรจาทำความตกลงการค้าเสรีในระดับพหุภาคีและทวิภาคี คือ ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค

ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (Regional Comprehensive Economic Partnerships หรือ RCEP) เป็นความตกลงที่อาเซียนจัดทำขึ้นกับประเทศคู่เจรจาทั้ง 6 ประเทศ ดังนั้นประเทศสมาชิกของ RCEP อันประกอบด้วย ประเทศสมาชิกอาเซียนจำนวน 10 ประเทศ ได้แก่ บรูไนดารุสซาลาม กัมพูชา ลาว อินโดนีเซีย มาเลเซีย เมียนมา ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย และเวียดนาม กับประเทศคู่เจรจา 6 ประเทศ คือ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และอินเดีย ซึ่งประเทศไทยได้จัดทำ FTA แล้วกับทุกประเทศเหล่านี้ ทั้งในกรอบ อาเซียน+1 และกรอบทวิภาคี (ชาญชัย, 2558; วีรวรรณ, 2558)

3.1 ความเป็นมาและสาระสำคัญของ RCEP

ในช่วงการประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) ครั้งที่ 21 ณ กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2555 ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียน และผู้นำประเทศคู่เจรจาอีก 6 ประเทศ ได้ประกาศเจตนารมณ์ร่วมกันที่จะเจรจาความตกลง RCEP ในต้นปี 2556 โดยมุ่งหมายให้การเจรจาสามารถบรรลุผลภายในสิ้นปี 2558 (ชาญชัย, 2558) ต่อมาในเดือนพฤศจิกายน 2558 มีการประชุม RCEP Summit ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ มาเลเซียในฐานะผู้นำ RCEP ได้ออกแถลงการณ์ร่วม “Joint Statement on RCEP Negotiations” ขยายระยะเวลาการเจรจาเป็นภายในปี 2559 (ข่าวทำเนียบรัฐบาล, 2558)

สาระสำคัญของ RCEP มีดังนี้

1. RCEP เป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ AEC Blueprint ที่อาเซียนต้องการรักษาบทบาทในการเป็นแกนกลางขับเคลื่อนการรวมกลุ่มเศรษฐกิจที่ใหญ่ขึ้นในภูมิภาค (นิตยา, 2557)
2. เป็นความตกลงที่รวมความตกลงฉบับต่างๆ ที่อาเซียนได้จัดทำกับประเทศคู่ค้าที่สำคัญ จำนวน 5 ฉบับ กับ 6 ประเทศ อันได้แก่ FTAs ในกรอบทวิภาคีกับ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และอินเดีย จำนวน 4 ฉบับ (เรียกว่า อาเซียน+1) และทำ FTAs กับออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ จำนวน 1 ฉบับ (เรียกว่า อาเซียน+2) รวมเป็นฉบับเดียว โดยรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนและประเทศคู่ค้าทั้ง 6 ประเทศ ได้ร่วมกันกำหนดหลักการ และจัดทำแนวทางการเจรจาความตกลงดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2555 (ชาญชัย, 2558)
3. เป็นความตกลงแบบองค์รวม (Comprehensive Agreement) ที่มีมาตรฐานสูง ครอบคลุมเรื่องเกี่ยวกับการค้าในทุกระดับ ได้แก่ การค้าสินค้า การค้าบริการ การลงทุน มาตรการด้านการค้า และความร่วมมือ

ด้านเศรษฐกิจ รวมถึงเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิต การค้า และการลงทุนระหว่างกัน ตลอดจนมีการปรับกฎระเบียบทางการค้า และกฎถิ่นกำเนิดสินค้าต่างๆ ให้มีความสอดคล้องกันมากขึ้น ซึ่งจะเป็นการอำนวยความสะดวกทางการค้าและการลงทุนให้ภาคเอกชนได้มากกว่าความตกลงที่มีอยู่เดิม (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2558)

4. มีกลไกการเจรจา ในคณะกรรมการเจรจาการค้า “RCEP Trade Negotiating Committee” หรือ RCEP-TNC ซึ่งได้รับความเห็นชอบจัดตั้งโดยรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อเป็นกลไกหลักในการเจรจาความตกลง

5. มีคณะทำงานตั้งขึ้นโดย RCEP-TNC ประกอบด้วยคณะทำงานด้านต่างๆ 7 คณะ ได้แก่ 1) ด้านการค้าสินค้า 2) ด้านการค้าบริการ 3) ด้านการลงทุน 4) ด้านการแข่งขัน 5) ด้านทรัพย์สินทางปัญญา 6) ด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจ 7) ด้านกฎหมาย นอกจากนี้ยังมีคณะทำงานย่อยอีก 4 คณะ ได้แก่ 1) ด้านกฎถิ่นกำเนิดสินค้า 2) ด้านพิธีการศุลกากรและการอำนวยความสะดวกทางการค้า 3) ด้านมาตรการอุปสรรคทางเทคนิคการค้า และ 4) ด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช

6. RCEP ตั้งเป้าหมายที่จะลดภาษีระหว่างกันให้ได้มากที่สุด และลดอุปสรรคทางการค้าสินค้า บริการ และการลงทุน และจะเปิดกว้างในประเด็นใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศในปัจจุบัน อาทิ เรื่องนโยบายการแข่งขัน และทรัพย์สินทางปัญญาเข้าไปในความตกลงด้วย (ข่าวทำเนียบรัฐบาล, 2558)

3.2 ผลกระทบของ RCEP ต่อประเทศไทย

ปัจจุบันการค้าการลงทุนของไทยกว่าครึ่งต้องพึ่งพาตลาดขนาดใหญ่ของ RCEP ในปี 2558 ไทยมีมูลค่าการส่งออกไปยังประเทศสมาชิก RCEP จำนวน 1.18 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 56 ของการส่งออกทั้งหมดของไทย ขณะที่มูลค่าการนำเข้าจากประเทศสมาชิก RCEP จำนวน 1.25 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 58 ของมูลค่าการนำเข้าทั้งหมดของไทย (กระทรวงพาณิชย์, 2559) สำหรับด้านการลงทุน ในปี 2557 มีเงินลงทุนโดยตรงจากประเทศสมาชิก RCEP ทั้ง 15 ประเทศเข้ามาในไทยจำนวน 2.8 แสนล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 70 ของเงินลงทุนจากต่างชาติทั้งหมด (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2558) ดังนั้นหากความตกลง RCEP บรรลุผลสำเร็จ ไทยจะได้รับประโยชน์จากความตกลง RCEP ในเรื่อง

1. ตลาดที่ใหญ่ขึ้น RCEP มีประเทศยักษ์ใหญ่ 2 ประเทศเป็นสมาชิกด้วย ได้แก่ จีน และอินเดีย ซึ่งประชากรรวมกันของทั้ง 2 ประเทศนี้มากกว่า 2 พันล้านคน ทำให้เกิดการสร้างโอกาสในการส่งออกสินค้า บริการ และการลงทุนของไทยมากยิ่งขึ้น

2. ส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายภาคการผลิตและการกระจายสินค้าของภูมิภาค ซึ่งผู้ประกอบการไทยสามารถสรรหาแหล่งวัตถุดิบที่มีความหลากหลายทั้งเชิงคุณภาพและราคาในประเทศสมาชิก 16 ประเทศ มากขึ้น

3. RCEP จะช่วยลดความซับซ้อนเรื่องกฎถิ่นกำเนิดสินค้า และประสานกฎระเบียบ/มาตรการทางการค้า ส่งผลให้มีการยอมรับกฎเกณฑ์ด้านมาตรฐานต่างๆ ระหว่างกันมากขึ้น ทำให้การค้าการลงทุนในภูมิภาค รวมทั้งไทยมีการขยายตัวมากขึ้น (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2558)

ที่ผ่านมาได้มีการประชุม RCEP-TNC แล้ว 12 ครั้ง และครั้งที่ 13 จะจัดขึ้นในเดือนมิถุนายน 2559 ที่ประเทศนิวซีแลนด์ โดยรองอธิบดีกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศซึ่งเป็นหัวหน้าคณะผู้แทนไทยเข้าร่วมการเจรจาเปิดเผยว่า การประชุมครั้งนี้สมาชิกจะร่วมกันประเมินความคืบหน้าการเจรจา และความเป็นไปได้ในการสรุปผลการเจรจาภายในปีนี้ตามที่ผู้นำทั้ง 16 ประเทศสมาชิกได้กำหนดไว้ โดยจะเป็นการประชุมเต็มรูปแบบของคณะทำงานและคณะทำงานย่อยทั้งหมด และจะนำรายงานเสนอต่อที่ประชุมรัฐมนตรี RCEP ที่มีขึ้นในเดือนสิงหาคม 2559 นี้ เพื่อหารือข้อสรุปก่อนการประชุมสุดยอดผู้นำ RCEP ในช่วงเดือนกันยายน 2559 (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2559)

บทที่ 4

สหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย

สหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย (Eurasian Economic Union หรือ EEU) เป็นสหภาพเศรษฐกิจจัดตั้งขึ้นโดยสนธิสัญญาซึ่งลงนามเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2557 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 มกราคม 2558 ปัจจุบันมีสมาชิกก่อตั้งรวม 5 ประเทศ คือ เบลารุส คาซัคสถาน คีร์กีซสถาน อาร์เมเนีย และรัสเซีย ทำให้ EEU สร้างตลาดเศรษฐกิจเดียวที่มีขนาดประชากรกว่า 180 ล้านคน และมี GDP 2.8 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ทั้งนี้ทางจิกีสถานและอุซเบกิสถานยังแสดงความสนใจจะเข้าร่วมความตกลงด้วย

EEU สามารถดึงดูดประเทศที่เคยเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพโซเวียตซึ่งต้องพึ่งพารัสเซียด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง โดยหลายประเทศมีนโยบายการส่งออกแรงงานไปยังรัสเซีย ทำให้ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการเคลื่อนย้ายแรงงานในกลุ่มประเทศสมาชิกอย่างเสรี อย่างไรก็ตาม มีกระแสวิพากษ์วิจารณ์ว่า การก่อตั้ง EEU นี้เป็นกุศโลบายของรัสเซียในการฟื้นคืนอิทธิพลของสหภาพโซเวียตขึ้นอีกครั้ง โดยที่รัสเซียมีบทบาทนำในการกำหนดทิศทางและนโยบายต่างๆ ของ EEU เพราะในช่วงปี 2557 ที่ผ่านมา รัสเซียประสบปัญหาทางเศรษฐกิจจากราคาน้ำมันที่ปรับตัวลดลง และการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจของสหรัฐฯ และสหภาพยุโรปจากกรณีการผนวกไครเมีย ทำให้รัสเซียให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจกับประเทศในเขตอิทธิพลของตนมากขึ้นเพื่อลดการพึ่งพาการนำเข้าจากประเทศตะวันตก ส่วน นายวลาดีมีร์ ปูติน ประธานาธิบดีของรัสเซียต้องการให้ EEU เป็นศูนย์กลางการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง และเป็นตลาดหลักของภูมิภาคที่จะเติบโตจากยุโรปไปยังเอเชีย อีกทั้ง EEU จะเป็นเครื่องมือคานอำนาจทางเศรษฐกิจของประเทศมหาอำนาจ เช่น สหรัฐฯ และจีน และกลุ่มเศรษฐกิจอื่นๆ อาทิ สหภาพยุโรป, APEC และ AEC เป็นต้น (กรมยุโรป, 2557; กระทรวงการต่างประเทศ, 2558)

4.1 ความเป็นมาและสาระสำคัญของ EEU

จุดเริ่มต้นของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคยูเรเชียเกิดขึ้นในปี 2537 โดยนายนาซาบายาฟ ประธานาธิบดีคาซัคสถาน ได้ใช้ช่วงที่แสดงสุนทรพจน์ ณ มหาวิทยาลัยมอสโก เสนอแนะให้มีการจัดตั้งสหภาพยูเรเชีย (Eurasian Union) ซึ่งในเวลาต่อมานักการเมืองและนักวิชาการ ได้เรียกร้องให้มีการรวมกลุ่มทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม แต่คาซัคสถานเองเบื้องต้นต้องการการรวมกลุ่มแค่ทางเศรษฐกิจเท่านั้น เพราะต้องการรักษาเอกราชของตนไว้ อย่างไรก็ตามรัสเซียและเบลารุสก็ได้ร่วมกันจัดตั้ง “สหภาพทางการเมือง” (Political Union) และนำไปสู่การจัดตั้ง “องค์กรแห่งสนธิสัญญาความมั่นคงร่วมกัน” (Collective Security Treaty Organization) ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มของพันธมิตรในด้านการป้องกันในการกรองความร่วมมือระหว่างรัฐต่อรัฐ ต่อมาในปี 2553 ได้มีการรวมกลุ่มสมาชิกของสหภาพ อันประกอบด้วย รัสเซีย คาซัคสถาน และเบลารุส ในลักษณะของสหภาพศุลกากร (Customs Union) ซึ่งหมายความว่า นอกจากมีการรวมกลุ่มใน

กรอบ FTA แล้ว ยังมีการดำเนินการให้มีการเก็บภาษีศุลกากรในระดับเดียวกันสำหรับสินค้าที่มาจากประเทศที่สาม ซึ่งอยู่นอกกลุ่มสมาชิกที่จะนำสินค้าเข้าสู่ 3 ประเทศดังกล่าวให้คิดภาษีในอัตราเดียวกัน ต่อมาสหภาพศุลกากรนี้ได้พัฒนาขึ้นเป็น EEU โดยการผลักดันของนายวลาดิเมียร์ ปูติน ประธานาธิบดีรัสเซีย ผู้นำของประเทศไทย คาชัคสถาน และเบลารุส จึงได้ร่วมลงนามในสนธิสัญญาก่อตั้ง EEU เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2557 และมีผลโดยสมบูรณ์เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2558 ทั้งนี้ EEU เปิดกว้างให้ประเทศที่สนใจเข้าร่วมเป็นสมาชิก โดยเฉพาะประเทศสมาชิกเครือรัฐเอกราช (The Commonwealth of Independent States หรือ CIS) อาร์เมเนียจึงได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก EEU เมื่อวันที่ 2 มกราคม 2558 และล่าสุดคีร์กีซสถานได้ให้สัตยาบันเข้าเป็นสมาชิกลำดับที่ 5 เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2558 (เจ้าพระยานิวส์, 2559)

การรวมตัวของ EEU มีลักษณะเป็นองค์กรเหนือรัฐ (supranational) ด้านเศรษฐกิจ คือมีการรวมตัวกันของหลายประเทศๆ คล้ายสหภาพยุโรป มีนโยบายส่งเสริมการค้าเสรีภายในกลุ่ม ส่งผลให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ เงินทุน และแรงงานอย่างเสรี พัฒนาเครือข่ายเส้นทางคมนาคมขนส่งระหว่างกัน รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือในด้านต่างๆ อาทิ การเกษตร แรงงาน การแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีระหว่างประเทศสมาชิก ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของกลุ่มประเทศ EEU เป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างทวีปยุโรปและเอเชีย ด้วยเหตุนี้ EEU จึงเป็นเขตเศรษฐกิจที่น่าติดตามพัฒนาการอย่างใกล้ชิด

4.2 ผลกระทบของ EEU ต่อประเทศไทย

ในการประชุมคณะกรรมการร่วมรัสเซีย-ไทย ว่าด้วยความร่วมมือทวิภาคี เมื่อเดือนกรกฎาคม 2558 นายเดนิส วาเลนติโนวิช มันดูรอฟ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมและการค้าของสหพันธรัฐรัสเซีย ได้แถลงข่าวว่า ที่ผ่านมารัฐบาลไทยภายใต้การนำของ พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้แสดงความสนใจจะเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของ EEU และแหล่งข่าวทางการทูตในกรุงมอสโกเผยว่า ประเทศไทยเป็นประเทศเดียวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่รัฐบาลรัสเซียทาบทามให้เข้าร่วมเป็นสมาชิก (ผู้จัดการออนไลน์ วันที่ 16 กรกฎาคม 2558)

นางอภิรตี ตันตราภรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เปิดเผยว่า การเจรจา FTA ไทย-EEU ในช่วงการเดินทางไปเยือนรัสเซียของ นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจ ระหว่างวันที่ 22-25 กุมภาพันธ์ 2559 นั้น เป็นการหารือเบื้องต้น อาทิ จะดำเนินการอย่างไรได้บ้าง มีการลดภาษีอย่างไรและกับสินค้าอะไรบ้าง เป็นต้น แต่เนื่องจากต้องมีการเจรจากันถึง 5 ประเทศ ไทยจึงต้องการการสนับสนุนจากรัสเซีย เพื่อให้สามารถเปิดการเจรจาได้ หากสามารถเปิดเจรจา FTA ได้ ประเทศไทยก็จะเป็นประเทศให้ความมั่นคงทางด้านอาหาร ขณะที่กลุ่มประเทศ EEU ก็จะเป็นความมั่นคงทางด้านพลังงานให้กับไทย (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์ วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2559)

ในช่วงการเยือนประเทศรัสเซียอย่างเป็นทางการ ของ พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ระหว่างวันที่ 17-20 พฤษภาคม 2559 นั้น รัสเซียได้แสดงท่าทีที่จะสนับสนุนไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิก EEU ทั้งนี้ พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา ชี้ว่าขณะนี้ไทยกำลังศึกษาเงื่อนไข พิจารณาผลดีผลเสียของการเข้าร่วม ซึ่งการเข้า

ร่วม EEU นี้ง่ายกว่าการเข้าร่วม TPP เพราะไม่มีข้อผูกมัดอะไร การเข้ากลุ่มสมาชิก EEU เป็นทางเลือกด้านเศรษฐกิจอีกช่องทางหนึ่งของไทย และคงจะสามารถดำเนินการได้โดยเร็วตามที่ได้หารือกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ทั้งนี้ไทยต้องเพิ่มมูลค่าการค้าขายระหว่างกัน และต้องมีการทำสัญญาาร่วมกัน ซึ่งดูแล้วไม่ขัดข้องกับใคร (ไทยโพสต์ ออนไลน์ วันที่ 20 พฤษภาคม 2559; กระจุกตอทคอม ออนไลน์ วันที่ 21 พฤษภาคม 2559) ทั้งนี้ นางอภิรดี ตันตราภรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เปิดเผยว่า หากไทยจัดทำ FTA กับ EEU จะช่วยทำให้ GDP เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.07-0.2 (ไอเอ็นเอ็นนิวส์ ออนไลน์ วันที่ 23 พฤษภาคม 2559)

ก่อนหน้านี้กระทรวงการต่างประเทศ (2558) ได้ทำการวิเคราะห์ผลกระทบของการเข้าร่วม EEU ไว้บ้างแล้ว ดังนี้

1. ไทยสามารถขยายตลาดและเพิ่มมูลค่าการค้าทวิภาคี และการลงทุนกับกลุ่ม EEU โดยอาศัยรากฐานความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่มีอยู่แล้วกับรัสเซีย รวมทั้งอาจพิจารณาใช้ประโยชน์จากการจัดเก็บอัตราภาษีศุลกากรนอกกลุ่มสมาชิกเป็นหนึ่งเดียว (common external tariff) ของ EEU ในการเพิ่มมูลค่าการค้ากับประเทศสมาชิก EEU อื่นๆ ซึ่งในขณะนี้ยังมีมูลค่าการค้าระหว่างกันน้อย กลุ่มประเทศใน EEU มักมีรสนิยมในการบริโภคคล้ายคลึงกันและใช้ภาษารัสเซียในการสื่อสาร ทั้งนี้ต้องดูสินค้าชนิดที่ไทยมีศักยภาพ ที่จะมีโอกาสขยายตลาดใน EEU ได้ เช่น สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ ชิ้นส่วนยานยนต์ ซึ่งอุตสาหกรรมในภาคนี้ของ EEU ยังไม่เข้มแข็ง

2. ไทยอาจใช้ประโยชน์จากการยกเว้นเก็บภาษีศุลกากรภายใน EEU โดยพิจารณาตั้งฐานการผลิตในสาขาที่ไทยมีความเชี่ยวชาญ อาทิ อุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป การผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ชิ้นส่วนยานยนต์และเครื่องจักรกล ในประเทศที่มีต้นทุนการผลิตต่ำและมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ใกล้กับไทย เช่น คีร์กีซสถาน เพื่อผลิตสินค้าส่งออกไปยังประเทศสมาชิกอื่นๆ ใน EEU ได้

ประเทศไทยมีการส่งออกและนำเข้าสินค้าจากประเทศในกลุ่ม EEU โดยมูลค่าการส่งออกสินค้าไทยไปกลุ่มประเทศ EEU ในปี 2557 และ 2558 คิดเป็นมูลค่า 1,275 และ 751 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ และไทยนำเข้าสินค้าจากประเทศกลุ่ม EEU คิดเป็นมูลค่า 3,727 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2557 และ 1,729 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2558 ทั้งนี้ไทยทำการค้ากับรัสเซียมากที่สุด โดยในปี 2558 ไทยส่งออกสินค้าไปรัสเซีย คิดเป็นมูลค่า 709 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่ไทยนำเข้าสินค้าจากรัสเซียคิดเป็นมูลค่า 1,637 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งไทยยังเสียดุลการค้ากับรัสเซียอยู่มาก (กระทรวงพาณิชย์, 2559)

มูลค่าการนำเข้าและส่งออกของสินค้าของไทยในปี 2558 ลดลงจากปี 2557 สะท้อนให้เห็นว่าหากไทยต้องการขยายตลาดในภูมิภาคนี้ ไทยจำเป็นต้องเข้าร่วมเป็นสมาชิก EEU ทั้งนี้ นายดอน ปรมัตถ์วินัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย กล่าวว่า การเข้าร่วมเป็นสมาชิก EEU จะทำให้เป้าหมายการเพิ่มปริมาณการค้าและการลงทุนระหว่างไทยกับรัสเซียให้เป็น 5 เท่าภายใน 5 ปี หรือ 3.2 แสนล้านบาท สำเร็จได้ง่ายขึ้น เนื่องจากไม่ถูกกีดกันทางการค้าด้วยมาตรการทางภาษี (คมชัดลึก ฉบับพิมพ์ 17 พฤษภาคม 2559; สำนักข่าวไทย ออนไลน์ วันที่ 20 พฤษภาคม 2559)

บทที่ 5

ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างความตกลง TPP, RCEP และ EEU

RCEP ถือได้ว่าเป็นความตกลงที่มีขนาดและความสำคัญไม่ด้อยกว่า TPP ซึ่งหาก RCEP บรรลุข้อตกลงได้ จะกลายเป็นความตกลงการค้าเสรีที่ใหญ่ที่สุดในโลกแทนที่ TPP ทั้งในแง่ของขนาดเศรษฐกิจและการครอบคลุมจำนวนประชากรกว่า 3 พันล้านคน ซึ่งมากกว่าครึ่งหนึ่งของประชากรโลก สำหรับ EEU ที่ก่อตั้งเมื่อต้นปี 2558 นั้น แม้จะยังมีขนาดเล็กกว่า RCEP และ TPP ทั้งจำนวนประชากรและเศรษฐกิจ แต่มีโอกาสเติบโตขึ้นอีกมาก ควรที่ไทยต้องติดตามพัฒนาการอย่างใกล้ชิด (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความตกลง RCEP, TPP และ EEU

ประเด็น	RCEP	TPP	EEU
1. จำนวนประเทศสมาชิก	16	12	5
2. ประชากร (ปี 2558)	3,497 ล้านคน (ร้อยละ 50 ของประชากรโลก)	817 ล้านคน (ร้อยละ 11 ของประชากรโลก)	180 ล้านคน (ร้อยละ 2 ของประชากรโลก)
3. GDP (ปี 2558)	22.4 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ (ร้อยละ 29 ของ GDP โลก)	26.9 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ (ร้อยละ 38 ของ GDP โลก)	2.8 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ (ร้อยละ 4 ของ GDP โลก)
4. ประเทศที่มี GDP สูงที่สุดในกลุ่ม	จีน	สหรัฐฯ	รัสเซีย
5. หัวข้อการเจรจา	การค้าสินค้า การค้าบริการ การลงทุนมาตรการด้านการค้าและความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ รวมถึงเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิต การค้า และการลงทุนระหว่างกัน ตลอดจนมีการปรับกฎระเบียบทางการค้า และกฎถิ่นกำเนิดสินค้าต่างๆ ให้มีความสอดคล้องกันมากขึ้น	ครอบคลุมหัวข้อการเจรจา 30 ข้อบท (ตามที่กล่าวมาข้างต้น ในหัวข้อความเป็นมาและสาระสำคัญของ TPP)	การค้าเสรีภายในกลุ่ม การเคลื่อนย้ายสินค้า การบริการ การลงทุน แรงงาน การคมนาคมขนส่ง ส่งเสริมความร่วมมือ
6. ด้านเศรษฐกิจ	มูลค่าการค้าเพิ่มมากขึ้นและต้นทุนการผลิตลดลง เนื่องจากภาษีนำเข้าลดลง และส่งผลให้มีการลงทุนระหว่างกันเพิ่มมากขึ้น	มูลค่าการค้าเพิ่มมากขึ้นและต้นทุนการผลิตลดลง เนื่องจากภาษีนำเข้าลดลง และส่งผลให้มีการลงทุนระหว่างกันเพิ่มมากขึ้น	มูลค่าการค้าเพิ่มมากขึ้นและต้นทุนการผลิตลดลง เนื่องจากภาษีนำเข้าลดลง และส่งผลให้มีการลงทุนระหว่างกันเพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ประเด็น	RCEP	TPP	EEU
7. รูปแบบการเจรจา	เป็นการเจรจาเรื่องต่อเรื่อง ถ้ารับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ไม่จำเป็นต้องรับทั้งความตกลง แต่จะดูตามลำดับความพร้อมของประเทศมากกว่า และอาเซียนให้สิทธิประโยชน์แก่ประเทศที่มีความด้อยกว่าอยู่เสมอ	ประเทศที่เข้าเป็นสมาชิกทีหลังจะต้องมีการเจรจาระดับทวิภาคีเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากประเทศสมาชิกก่อนหน้า และหากได้รับการยอมรับเข้าร่วมเป็นภาคีแล้ว ต้องยอมรับการเจรจาทั้งหมด ไม่สามารถแก้ไขเพิ่มเติม ข้อตกลงที่เจรจาจบไปแล้ว ทั้งนี้ TPP กำหนดให้ทุกประเทศสมาชิกไม่ว่าจะพัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนามีข้อผูกพันที่เท่าเทียมกัน โดยไม่มีข้อยกเว้นผ่อนปรนให้กับประเทศกำลังพัฒนาแต่อย่างใด	เปิดกว้างให้กับประเทศที่สนใจเข้าเป็นสมาชิก

(ที่มา: ชาลูนชัย, 2558; IMF World Economic Outlook, 2016; Population Reference Bureau, 2016)

ความตกลงร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคทั้งแบบ RCEP และ TPP เป็นความตกลงที่มีพลวัตสูงทั้งในแง่ของขนาดเศรษฐกิจ จำนวนประเทศ ประชากร และความครอบคลุมของการเจรจา ประชากรรวมกันของ RCEP มีมากกว่า กลุ่ม TPP ถึงเกือบ 5 เท่า แต่ผลรวม GDP ของ TPP มีค่าสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญ เพราะในกลุ่ม TPP มีสหรัฐฯ ซึ่งมีขนาด GDP สูงที่สุดในโลก แต่มูลค่ารวมของการค้าระหว่างประเทศของไทยกับทุกประเทศสมาชิกในกลุ่ม RCEP และ TPP มีมูลค่าใกล้เคียงกัน โดยในปี 2558 มูลค่ารวมของการค้าระหว่างประเทศของทุกประเทศสมาชิกในกลุ่ม RCEP มีมูลค่าถึง 2.4 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ และ TPP มีมูลค่ารวมที่ 1.6 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ (มติชน ฉบับวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2559) บ่งชี้ถึงการแข่งขันที่เข้มข้นระหว่างกลุ่มความร่วมมือของสองกลุ่มนี้ ซึ่งน่าจะผลักดันให้อาเซียนเร่งเจรจาทำความตกลง RCEP ให้เสร็จโดยเร็ว หากเจรจาสำเร็จ ภูมิภาค RCEP จะกลายเป็นเขตการค้าเสรีที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก มีจำนวนประชากรรวมกันมากกว่าครึ่งหนึ่งของโลก มีความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม มีการปรับประสานกฎกติกาทางการค้าต่างๆ และกฎถิ่นกำเนิดสินค้า เป็นโอกาสเปิดกว้างให้กับไทยในการขยายฐานการผลิต สามารถเข้าไปอยู่ในห่วงโซ่มูลค่าโลก (Global Value Chain) ได้ อีกทั้งจะเป็นช่องทางในการอำนวยความสะดวกทางการค้า และการลงทุนของผู้ประกอบการ อันจะเป็นการสร้างมาตรฐานใหม่ในการรวมตัวกันของอาเซียน รวมทั้งเสริมอำนาจการต่อรองของอาเซียนเพื่อตอบสนองต่อพัฒนาการที่รวดเร็วของการรวมกลุ่มเศรษฐกิจอื่นๆ ที่สำคัญในภูมิภาค

สำหรับมูลค่ารวมของการค้าระหว่างประเทศของไทยกับประเทศในกลุ่ม EEU มีมูลค่าเพียง 2,400 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (กระทรวงพาณิชย์, 2559) ซึ่งน้อยกว่า RCEP และ TPP แต่ไทยมีเป้าหมายที่จะเพิ่มปริมาณการค้าและการลงทุนระหว่างไทยกับรัสเซียให้เป็น 5 เท่าภายใน 5 ปี หรือ 3.2 แสนล้านบาท ดังนั้น การเข้าร่วม EEU จึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะเพิ่มการค้าระหว่างไทยกับรัสเซียให้มากขึ้น

บทที่ 6

ข้อคิดเห็นของอดีตผู้บริหารองค์กรระหว่างประเทศ

หน่วยงานภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม และเกษตรกรของไทยต่อ TPP, RCEP และ EEU

ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 ว่า ความตกลง TPP เป็นความตกลงที่มีกรอบกว้างมากกว่าเรื่องการค้า มีผลกระทบทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง จึงมีทั้งฝ่ายเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับการที่ไทยจะเข้าร่วมเป็นสมาชิก TPP ฝ่ายที่เห็นด้วยได้แสดงความคิดเห็นสนับสนุน ดังนี้

การศึกษาเบื้องต้นโดยบริษัท ไบรอัน เคฟ (ประเทศไทย) จำกัด (2555) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า “ถึงแม้ว่าการเข้าสู่สมาชิกกลุ่ม TPP อาจมีผลกระทบทางด้านลบต่อบางภาคส่วน แต่เมื่อเปรียบเทียบการไม่เข้าเป็นสมาชิก TPP แล้ว อาจจะทำให้เกิดความเสียหายต่อประเทศไทยได้มากกว่า เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงที่ว่าความตกลง TPP นั้นไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การกำหนดนโยบายในการเข้าเป็นสมาชิก TPP จึงต้องมีความรอบคอบ”

สถาบันปัญญาวิวัฒน์และสถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนาได้ทำการศึกษาผลดีผลเสียของการเข้าร่วม TPP และได้ข้อสรุปเบื้องต้นว่า ไทยควรเข้าร่วม TPP เพราะจะทำให้ได้รับผลดีมากกว่า โดยจะทำให้เศรษฐกิจไทยขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.77 และหากไทย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์เข้าร่วมด้วยจะทำให้เศรษฐกิจไทยขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.06 นอกจากนี้จะเป็นการยกระดับมาตรฐานการผลิตสินค้าและบริการของประเทศให้สูงขึ้น เพราะมีมาตรฐานสูงขึ้นครอบคลุมทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและแรงงาน ซึ่งจะมีความสำคัญต่อการยกระดับการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืน เป็นการส่งเสริมภาคการผลิตที่สำคัญของไทย ทั้งอุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน อิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ให้อยู่ในระบบการผลิตของโลก ผู้ประกอบการจะมีโอกาสในการออกไปลงทุน และแสวงหาวัตถุดิบในต่างประเทศ ช่วยให้ภาคการผลิตและภาคบริการของไทยมีการพัฒนาเพิ่มขึ้น และจะเป็นการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เข้มงวด จะเป็นการผลักดันให้เกิดการคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยี อย่างไรก็ตาม การเข้าร่วม TPP ไทยจะได้รับผลกระทบคือ ทำให้ตลาดสินค้าและบริการมีการแข่งขันรุนแรงมากขึ้น การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เข้มงวดจะส่งผลกระทบต่อด้านสาธารณสุข และกระทบต่องบประมาณของรัฐในการจัดซื้อยาและเวชภัณฑ์สูงขึ้น และไทยต้องมีการปรับแก้กฎระเบียบภายในมากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับข้อตกลง (คมชัตลิก ฉบับวันที่ 29 มกราคม 2559)

มติจากที่ประชุมคณะกรรมการร่วมภาคเอกชน 3 สถาบัน (กกร.) ได้แก่ หอการค้าไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสมาคมธนาคารไทย เห็นว่าประเทศไทยสมควรเข้าร่วม TPP เพราะจำเป็นต่อบทบาทของไทยในเวทีการค้าและการส่งออก ทั้งนี้ไทยต้องเร่งศึกษาผลกระทบทั้งทางบวกและลบในการเข้าร่วม TPP (เดลินิวส์ ฉบับวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2559)

ศูนย์วิจัยกสิกรไทยได้คาดการณ์ถึงผลกระทบในช่วง 5 ปี (2559-2563) กรณีไทยไม่เข้าร่วม TPP จะมีค่าเสียโอกาสที่เพิ่มขึ้นในด้านการค้าและด้านการลงทุนรวมกันถึง 2.5-4 แสนล้านบาท แต่หากไทยเข้าร่วม TPP ไทยจะมีต้นทุนภาคประชาชนด้านการเกษตร (ปุ๋ยสัตว์ ค่าเมล็ดพันธุ์) อยู่ที่ 1.1-2.5 แสนล้านบาท และค่ายาอยู่

ที่ 8 หมื่นล้านบาท - 1.6 แสนล้านบาท ซึ่งในส่วนนี้หากมีแผนจัดการที่ดี ผลกระทบที่เกิดขึ้นก็น่าจะค่อยๆ ลดลงและผลบวกอาจเพิ่มมากขึ้น หมายถึงผลในระยะยาวนั้นจะดีกับประเทศไทย ขณะที่ประธานสภาผู้ส่งออกสินค้าทางเรือแห่งประเทศไทย ให้ความเห็นว่าหากประเทศไทยยืนยันเข้าร่วมเป็นสมาชิก TPP ไทยจะได้ประโยชน์ เพราะจะเป็นแรงกระตุ้นทำให้ไทยมีการคิดวางแผนยุทธศาสตร์ทางการค้าอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น ประชากรจะเข้ามาช่วยคิดในเรื่องนี้มากขึ้น เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับต่างชาติที่จะหันมาลงทุนในไทยมากขึ้น อย่างไรก็ตามไม่ว่าไทยจะเข้าหรือไม่เข้าร่วม TPP ไทยก็ต้องปรับตัวเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศให้เอกชนยังอยู่ได้ในตลาดการค้า (ไทยโพสต์ ออนไลน์ วันที่ 16 พฤษภาคม 2559)

สำหรับฝ่ายไม่เห็นด้วยกับการเข้าร่วม TPP ได้ออกมาแสดงข้อคิดเห็น ดังนี้ ดร. ศุภชัย พานิชภักดิ์ อดีตเลขาธิการการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (United Nations Conference on Trade and Development หรือ UNCTAD) และอดีตผู้อำนวยการใหญ่ WTO เตือนว่า ไทยควรต้องพิจารณาตัดสินใจด้วยความรอบคอบในการเข้าร่วม TPP เพราะองค์กรเศรษฐกิจต่างๆ ทั่วโลกยังไม่ออกมาระบุว่าการดำเนินการตามกรอบของ TPP จะเกิดประโยชน์ต่อประเทศใด ในส่วนของไทยเองคงต้องมาพิจารณาถึงประเด็นเรื่องความสามารถในการแข่งขันของตลาดโลกของตัวเอง ความได้เปรียบ เสียเปรียบในข้อตกลงต่างๆ ที่จะมีออกมา อันอาจกลายเป็นเงื่อนไขที่ประเทศผู้นำเศรษฐกิจใช้ขีดเส้นกำหนดหลักเกณฑ์ทำให้ประเทศที่ด้อยกว่าเสียเปรียบเงื่อนไขการค้าในทุกด้าน เพราะความตกลง TPP ไม่ใช่สัญญาความร่วมมือทางการค้าเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมเรื่องอื่นๆ ถึง 30 ข้อบท ซึ่งมี 7-10 หัวข้อไม่อยู่ในกฎข้อบังคับของ WTO อย่างเช่นเรื่อง แรงงาน การลงทุน การมีส่วนร่วมของรัฐวิสาหกิจ การออกกฎหมายการแข่งขัน ซึ่งมากำหนดกันเองนอก WTO อันจะส่งผลกระทบต่อภาพรวมทั้งประเทศ โดยประเทศไทยจะได้ประโยชน์จากตลาดการค้าที่ใหญ่ขึ้น แต่ในภาคประชาชนและสังคมอาจได้รับผลกระทบ เช่น เรื่องทรัพย์สินทางปัญญาทำให้ยาบางชนิดมีราคาแพง ผู้มีรายได้น้อยไม่สามารถเข้าถึงการรักษา เป็นต้น นอกเหนือจากรื่องการค้าที่ไทยมุ่งหวังแล้ว ยังมีเรื่องกฎ ระเบียบต่างๆ มากมายและหลายประเด็นเป็นข้อกั่วงวลที่น่ากลัวอย่างมาก ดังนั้นไทยควรนำผลการศึกษาของสถาบันต่างๆ ที่มีความเป็นกลางมาประกอบการพิจารณา นอกจากนี้ ดร. ศุภชัยยังมองว่ากรอบข้อตกลงต่างๆ ของ TPP อาจไม่ได้เอื้อประโยชน์ในด้านการค้าอย่างแท้จริง แต่แฝงเรื่องของการเมืองของสหรัฐฯ และจีน ไปจนถึงสงครามการค้าที่ต้องสู้กันอย่างหนักหน่วงด้วย การมี TPP เข้ามาจะเป็นการถ่วงการค้าของอาเซียนที่กำลังเติบโตได้ดี และหากสหรัฐฯ ไปร่วมมือกับยุโรปจัดทำข้อตกลงการค้าระหว่างสหภาพยุโรปและสหรัฐฯ (Transatlantic Trade and Investment Partnership หรือ TTIP) ได้อีก จะทำให้สหรัฐฯ และยุโรปกลายเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขเศรษฐกิจโลกได้อย่างเบ็ดเสร็จ และจะมีผลทำให้ WTO หมดสภาพไป (ไทยโพสต์ ออนไลน์ วันที่ 16 พฤษภาคม 2559; เออีซีนิวส์ ออนไลน์ วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2559; ไทยพับลิก้า ออนไลน์ วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2559)

ส่วน ดร. สุรินทร์ พิศสุวรรณ อดีตเลขาธิการอาเซียน ให้ข้อคิดเห็นว่า หากเปรียบเทียบแล้ว RCEP จะตรงเป้าและเห็นผลได้มากกว่า TPP ความตกลง RCEP มุ่งเศรษฐกิจเป็นหลัก ในขณะที่ความตกลง TPP ไม่ได้จำกัดอยู่แค่เศรษฐกิจ แต่อาจหมายรวมถึงความเป็นหุ้นส่วนด้านการเมืองและความมั่นคงด้วย ดังนั้นไทยจึงควรวิเคราะห์ให้ชัดเจนว่าจะเล่นบทยอะไรในกลไกภูมิภาคทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ ความมั่นคง สังคมและ

วัฒนธรรม เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนหรือจัดลำดับความสำคัญไม่ถูกต้อง (ไพศาล, 2555) และไม่ว่าไทยจะเข้าร่วมกลุ่มการค้า TPP หรือไม่ ไทยต้องปรับตัวอย่างรวดเร็วเพื่อใช้ประโยชน์จากกรอบการค้าต่างๆ โดยเฉพาะในอาเซียนที่ไทยมีความได้เปรียบ ทั้งในแง่ของขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่เป็นอันดับ 2 และความเป็นศูนย์กลางของวัตถุดิบ การคมนาคมขนส่ง ไทยควรหันมาให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจกับตลาดอาเซียน แม้ว่ามูลค่าทางเศรษฐกิจจะไม่สูงเท่า TPP ก็ตาม แต่รัฐบาลจะต้องเป็นที่เล็งเห็น ให้ข้อมูล และเป็นผู้สนับสนุนผู้ประกอบการ SMEs ของไทยให้ออกไปเปิดตลาดค้าขายในต่างประเทศในเวทีการค้าอาเซียน+6 ที่ไทยมีความพร้อมและขีดความสามารถในการแข่งขันมากกว่าที่จะเข้าร่วม TPP ควบคู่กับวางมาตรการดึงดูดนักลงทุนจากต่างประเทศให้เข้ามาลงทุน (ไอเอ็นเอ็นนิวส์ ออนไลน์ วันที่ 11 พฤศจิกายน 2558; เออีซีนิวส์ ออนไลน์ วันที่ 13 พฤศจิกายน 2558)

ในการพิจารณาเรื่องดังกล่าวนี้ สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2556) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบความตกลง TPP และ RCEP ไว้ตั้งแต่ปี 2556 และให้ความเห็นและข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลว่า ควรให้ความสำคัญกับ RCEP เพื่อสร้างศักยภาพและเพิ่มอำนาจการต่อรองให้แก่อาเซียน อันเป็นยุทธศาสตร์หลักของ AEC แทนที่จะพยายามเข้าร่วม TPP ทั้งนี้การเข้าร่วม TPP ที่มีเงื่อนไขการรักษาความลับ (Confidentiality Agreement) คือไม่ให้รัฐเปิดเผยต่อสาธารณชนเกี่ยวกับเนื้อหาข้อตกลงที่เจรจาสิ้นสุดหลังจากข้อตกลงมีผลผูกพันแล้ว 4 ปี ในเงื่อนไขนี้ทำให้ประเทศไทยไม่อาจเข้าร่วมได้ เนื่องจากไม่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 190 วรรค 4 (รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้สิ้นสุดลงเมื่อเกิดรัฐประหารในวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 และได้มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ให้ไว้ ณ วันที่ 22 กรกฎาคม 2557 ซึ่งในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้บัญญัติเรื่องการทำหนังสือสัญญากับนานาประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศไว้ ในมาตรา 23 ที่ต้องได้รับความเห็นชอบของสภานิติบัญญัติแห่งชาติก่อน) สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติยังให้ข้อเสนอแนะด้วยว่า ก่อนตัดสินใจเข้าร่วมการปรึกษาหารือระดับสูง (High Level Consultation) กับประเทศสมาชิก จำเป็นต้องมีผลการศึกษาที่สนับสนุนผลประโยชน์ต่อคุณภาพชีวิต ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคงด้านอาหารและยาอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งควรเสริมสร้างความเข้มแข็งภายในประเทศเพื่อเตรียมพร้อมกับการเจรจา TPP และรัฐบาลไม่ควรนำประเด็นทรัพย์สินทางปัญญามาเจรจาทันทีภายใต้ระบบทวิภาคี เพราะจะส่งผลกระทบต่อผู้ป่วย เกษตรกร ผู้บริโภค และประชาชนทั้งหมด อย่างรุนแรงและยาวนาน ควรมีการกำหนดให้ (ร่าง) กรอบการเจรจาระบุอย่างชัดเจนให้ระดับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาต้องไม่เกินไปกว่าความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับองค์การการค้าโลกหรือความตกลงใดๆ ที่ไทยเป็นภาคีอยู่ และกฎหมายไทย ได้แก่ พ.ร.บ. สิทธิบัตร พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า และ พ.ร.บ. คุ้มครองพันธุ์พืช

ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มองว่า TPP เป็น FTA ที่มีมาตรฐานสูง และกระทบต่อไทยหลายสาขา อาทิ สาขาเกษตร ที่อาจไม่มีความสามารถในการแข่งขันกับตลาดขนาดใหญ่อย่างสหรัฐฯ ที่เป็นผู้นำในการผลิตสินค้าเกษตรของโลก ทั้งนี้ TPP จะมีผลกระทบด้านการค้าภาคบริการ มาตรฐานแรงงาน และสิ่งแวดล้อม ทรัพย์สินทางปัญญา และนโยบายการแข่งขัน ดังนั้นไทยไม่ควรมองผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว ต้องนำปัจจัยด้านการเมือง และภูมิรัฐศาสตร์มาไตร่ตรองด้วย (มติชน ฉบับวันที่ 12 ตุลาคม

2558) ส่วนผู้ที่อยู่ในแวดวงปศุสัตว์ องค์กรพัฒนาเอกชนหรือ NGO สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศ (Thai Development Research Institute หรือ TDRI) และนักวิชาการมองว่าไทยยังมีช่องทางในการขยายตลาดในกลุ่ม RCEP ซึ่งเป็นตลาดใหญ่ ทำให้ไทยสามารถเจาะตลาดจีนและอินเดียได้มากขึ้น ส่วนกรณีที่จะพิจารณาว่าไทยควรเข้าเป็นสมาชิกของ TPP หรือไม่นั้น ข้อเท็จจริง คือ ในประเทศสมาชิก TPP 12 ประเทศ มีเพียง 3 ประเทศที่ไทยยังไม่มี FTA ได้แก่ สหรัฐฯ แคนาดา และเม็กซิโก ซึ่งมูลค่าการส่งออกของไทยที่ส่งไปขาย 3 ประเทศนั้นไม่มีสัดส่วนพอ ๆ กับที่ค้าขายกับจีน และถ้าแยกดูเฉพาะสินค้าเกษตร ไทยส่งไปขายเงินมากกว่าขายให้ 3 ประเทศนั้นปีละ 1.2 แสนล้านบาท และไทยได้เปรียบดุลการค้ากับจีนมากกว่าค้าขายกับ 3 ประเทศนั้นต่างกันถึง 2.8 เท่า ฉะนั้น การเข้าร่วม RCEP จะให้ผลดีกับไทยมากกว่าการเข้าเป็นสมาชิก TPP (ชมชื่น, 2558)

ด้วยเหตุนี้หากประเทศไทยต้องเข้าร่วม TPP ไทยต้องประเมินผลกระทบทางลบ และแนวทางการรองรับปรับตัวอย่างละเอียด ต้องเตรียมให้พร้อมในหัวข้อการเจรจา คาดการณ์เนื้อหาการเจรจา ประเด็นถกเถียง ประเด็นอ่อนไหว การเยียวยา และการเตรียมความพร้อมต่อผลกระทบของธุรกิจไทยที่จะได้รับการเป็นสมาชิก TPP รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมาย และการเข้าร่วม TPP ประเทศที่เข้าเป็นสมาชิกทีหลังจะต้องมีการเจรจาระดับทวิภาคีที่เรียกว่า High-level bilateral consultation เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากประเทศสมาชิกก่อนหน้า ซึ่งอาจมีข้อเรียกร้องระดับทวิภาคีที่แยกออกมาเป็นการแลกเปลี่ยน ทำให้การเข้าเป็นสมาชิก TPP นั้น มีรายจ่ายที่สูงมากกว่าการเจรจา FTAs โดยทั่วไป อีกทั้งไม่สามารถแก้ไขเพิ่มเติมข้อตกลงที่เจรจาจบไปแล้ว ทำได้เพียงการยอมรับเท่านั้น

สำหรับ RCEP แม้ว่าจะเริ่มการเจรจาช้ากว่า แต่หากมองในแง่ของการบรรลุผลการเจรจา มีแนวโน้มว่าจะสามารถสรุปผลการเจรจาได้ก่อน เนื่องจาก RCEP ได้รวมความตกลงฉบับต่างๆ ที่อาเซียน ได้จัดทำกับประเทศคู่ค้าที่สำคัญไว้แล้วเป็นแกนและได้ทำให้เป็นความตกลงฉบับเดียวที่มีคุณภาพและทันสมัยเพิ่มขึ้นทั้งในเชิงกว้างและเชิงลึก ครอบคลุมเรื่องการค้าในทุกมิติ ทั้งนี้ในเบื้องต้น ประเทศไทยและอาเซียนควรให้ความสำคัญกับการจัดทำความตกลง RCEP ก่อน เนื่องจากเป็นกลไกและเครื่องมือที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมายของการรวมกลุ่มของอาเซียน ซึ่งสามารถดำเนินการให้บรรลุผลได้ง่ายกว่า ด้วยเหตุนี้อาเซียนจึงควรเร่งผลักดันให้ RCEP ประสบความสำเร็จภายในปี 2559 เพื่อเตรียมพร้อมรองรับ TPP ที่อาจจะมีการบังคับใช้ในอีกราว 2 ปีข้างหน้า ถ้า RCEP เสร็จสำเร็จ จะเกิดกลุ่มการค้าเสรีที่ใหญ่ที่สุดในโลก เพราะในปี 2558 RCEP มีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) รวมกัน 22.4 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือร้อยละ 29 ของ GDP โลก และมีประชากรราว 3,400 ล้านคน หรือร้อยละ 50 ของประชากรโลก ที่สำคัญมีจีน และอินเดียที่มีประชากรและกำลังซื้อสูงอยู่ด้วย ซึ่งจะเกิดประโยชน์กับไทยในทุกด้าน (ไทยรัฐฉบับวันที่ 5 ม.ค. 2559; IMF World Economic Outlook, 2016)

สำหรับการเข้าร่วม EEU นั้น ศูนย์ข้อมูลธุรกิจในรัสเซีย (2557) ให้ข้อคิดเห็นว่าไทยต้องพิจารณาให้รอบคอบ ด้วยการดำเนินธุรกิจในกลุ่มประเทศนี้ซับซ้อน และมีความเสี่ยงสูง เช่น ปัญหาหลักในรัสเซีย คือ การคอร์รัปชัน การเข้าถึงแหล่งเงินทุน กระบวนการอนุมัติเอกสารรับรองโครงการ กระบวนการศุลกากร อีกทั้งขาดการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน อสังหาริมทรัพย์ ระบบธนาคารและการเงินล่าช้า ขาดการลงทุนของธุรกิจ

ขนาดกลางและขนาดย่อมและธุรกิจรายใหม่ๆ มีช่องว่างรายได้ระหว่างประชาชนในเมืองและชนบท สำหรับ
 ค้าชัคสถานเป็นตลาดใหม่ซึ่งยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก การส่งสินค้าไปค้าชัคสถานใช้เวลานานทำให้มีต้นทุนสูง
 ส่วนเบลารุสเป็นประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล และเป็นตลาดขนาดเล็กอาจมีข้อจำกัดด้านอำนาจการซื้อ

รศ.ดร. สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ อดีตที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจและสังคมของคณะกรรมการเศรษฐกิจ
 และสังคมแห่งเอเชียและแปซิฟิก (Economic and Social Commission for Asia and the Pacific หรือ
 ESCAP) ขององค์การสหประชาชาติ และอดีตสมาชิกวุฒิสภา (ปี 2537-2538) ให้ความเห็นว่า เป็นการดีที่ไทย
 จะเข้าร่วม EEU เนื่องจากจะไม่มีกำแพงภาษี อีกทั้งเป็นการขยายตลาดให้กับประเทศไทยทั้งด้านสินค้า บริการ
 การลงทุน ยิ่งไปกว่านั้นเป็นการดึงดูดการลงทุนจากรัสเซียให้เข้ามาในประเทศไทย เป็นการขยายกรอบการค้าของ
 ไทยในกรอบโลกาภิวัตน์ ผลกระทบในด้านลบจากการรวมกลุ่ม EEU มีน้อยมากเมื่อเทียบกับ TPP จึงถือว่าการ
 ร่วมเข้าเป็นสมาชิก EEU เป็นแนวนโยบายที่ควรจะทำในยามที่ไทยกำลังเผชิญหน้ากับการแข่งขันอย่างรุนแรง
 ในกรอบความเปลี่ยนแปลงทั้งระดับภูมิภาคและระดับโลก (เจ้าพระยานิวัธ ออนไลน์ วันที่ 27 พฤษภาคม
 2559)

ประธานาธิบดี วลาดิเมียร์ ปูติน ได้เชิญชาติยุโรปตะวันออก เอเชียกลาง และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้เป็น
 สมาชิก เพื่อให้เป็นองค์กรนานาชาติคานอำนาจและอิทธิพลของสหภาพยุโรปและสหรัฐฯ ประเทศที่อยู่ในข่าย
 EEU ที่ประธานาธิบดีปูตินคาดหวังไว้ มี รัสเซีย ไทย จีน เบลารุส อาร์เมเนีย อุซเบกิสถาน คาชัคสถาน คีร์กีซ
 สถาน ทาจิกิสถาน เติร์กเมนิสถาน และอาเซอร์ไบจาน รวม 11 ชาติ ซึ่งเมื่อรวมประชากรทั้ง 11 ชาติแล้วจะมี
 กว่า 1,600 ล้านคน หรือ 1 ใน 5 ของโลก เป็นกลุ่มประเทศที่มีแหล่งพลังงานของโลกทั้งน้ำมันดิบ ก๊าซ
 ธรรมชาติ ถ่านหิน แร่ธาตุมากมาย มีแหล่งเงินทุนมหาศาลของจีน ดังนั้นจากการที่สหรัฐฯ และ สหภาพยุโรปบีบ
 บังคับไทยในหลายเรื่อง ประเทศไทยจึงน่าจะพิจารณาการเข้าร่วมกับ EEU เพราะเป็นแหล่งที่มีฐานอำนาจทั้ง
 การเงินและพลังงานมหาศาล (แนวหน้า ฉบับวันที่ 11 มิถุนายน 2559)

เวียดนามได้ลงนามจัดตั้ง FTA เวียดนาม-EEU แล้วเมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2559 เพื่อบุกเบิกตลาด
 ใหม่ในภูมิภาคยูเรเชียแทนที่ตลาดเดิม โดยมีข้อตกลงยกเว้นหรือลดภาษีศุลกากรระหว่างกันลงกว่าร้อยละ 90
 ของสินค้าที่ซื้อขายกัน โดยเฉพาะสินค้าส่งออกสำคัญของเวียดนาม ที่ได้รับเงื่อนไขปลอดภาษีศุลกากร เช่น
 ผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ สินค้าเกษตร ส่วนสินค้าสิ่งทอจะมีการยกเว้นภาษีร้อยละ 80 ทั้งนี้เวียดนามต้องการใช้
 ข้อตกลงนี้ขยายความร่วมมือและความช่วยเหลือจากประเทศกลุ่มยูเรเชีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัสเซีย เพื่อพัฒนา
 เศรษฐกิจในกลุ่มพลังงาน การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมขนส่ง เป็นต้น จึงน่าจะจับตามองเวียดนาม
 จะใช้ประโยชน์จาก FTA ฉบับนี้ได้เพียงใด (กรุงเทพธุรกิจ ออนไลน์ วันที่ 15 ตุลาคม 2558)

ล่าสุด ดร. ศิริลักษณ์ บาร์สกี เอกอัครราชทูตรัสเซียประจำประเทศไทยแจ้งว่า ขณะนี้ไทยกำลังยื่นแบบ
 การจัดตั้ง FTA กับ EEU (คุณนิติ, 2559)

บทที่ 7

ผลกระทบของ TPP, RCEP และ EEU ต่อการค้าสินค้าประมงของไทย

ผลกระทบของความตกลง TPP, RCEP และ EEU ต่อประเทศไทยมีหลายแง่มุม ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น หากไทยเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิก ซึ่งผลกระทบนี้ย่อมมีต่อการค้าสินค้าประมงของไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในปี 2557-2558 ไทยส่งออกสินค้าประมงไปยังกลุ่มประเทศสมาชิก RCEP มูลค่าเฉลี่ย 8.5 หมื่นล้านบาท และนำเข้ามูลค่าเฉลี่ย 4.5 หมื่นล้านบาท ส่งไปยังประเทศในกลุ่ม TPP คิดเป็นมูลค่าเฉลี่ย 13.2 หมื่นล้านบาท นำเข้ามูลค่าเฉลี่ย 3.4 หมื่นล้านบาท ขณะที่สินค้าประมงส่งออกไปประเทศในกลุ่ม EEU มีมูลค่าเฉลี่ย 0.18 หมื่นล้านบาท นำเข้ามูลค่าเฉลี่ย 0.12 หมื่นล้านบาท ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 มูลค่าการส่งออกและนำเข้าสินค้าประมงของไทยในกลุ่มประเทศ RCEP, TPP และ EEU

มูลค่าการส่งออกและนำเข้าสินค้าประมงของไทยในกลุ่มประเทศ RCEP						
ประเทศ	มูลค่าการส่งออก (ล้านบาท)			มูลค่าการนำเข้า (ล้านบาท)		
	ปี 2557	ปี 2558	เฉลี่ย	ปี 2557	ปี 2558	เฉลี่ย
ญี่ปุ่น	43,930.69	41,385.39	42,658.04	6,221.96	5,938.31	6,080.135
จีน	8,244.01	8,043.42	8,143.715	12,579.73	13,608.05	13,093.89
ออสเตรเลีย	12,842.80	11,023.59	11,933.195	374.78	347.53	361.155
เกาหลีใต้	5,686.74	5,698.50	5,692.62	3,388.76	4,226.64	3,807.70
นิวซีแลนด์	1,432.68	1,248.22	1,340.45	1,312.69	842.93	1,077.81
อินเดีย	210.99	382.37	296.68	3,384.18	4,665.26	4,024.72
มาเลเซีย	3,160.78	3,056.50	3,108.64	791.16	1,182.52	986.84
เวียดนาม	6,037.25	5,965.87	6,001.56	6,253.80	8,060.72	7,157.26
สิงคโปร์	1,728.16	1,571.84	1,650.00	122.09	171.94	147.02
ฟิลิปปินส์	2,030.71	2,008.36	2,019.535	1,554.04	751.56	1,152.80
เมียนมา	1,097.31	1,257.41	1,177.36	1,064.95	1,107.84	1,086.40
อินโดนีเซีย	805.92	447.99	626.955	6,744.18	4,210.28	5,477.23
ลาว	498.34	559.62	528.98	0.65	1.75	1.20
กัมพูชา	993.45	1,031.25	1,012.35	113.23	146.98	130.105
บรูไนดารุสซาลาม	80.05	80.83	80.44	12.82	10.98	11.90
ผลรวมทั้งหมด	88,779.88	83,761.16	86,270.52	43,919.02	45,273.29	44,596.16

ตารางที่ 3 (ต่อ)

มูลค่าการส่งออกและนำเข้าสินค้าประมงของไทยในกลุ่ม TPP						
	มูลค่าการส่งออก (ล้านบาท)			มูลค่าการนำเข้า (ล้านบาท)		
	ปี 2557	ปี 2558	เฉลี่ย	ปี 2557	ปี 2558	เฉลี่ย
สหรัฐอเมริกา	50,393.14	45,050.58	47,721.86	8,956.79	7,289.99	8,123.39
ญี่ปุ่น	43,930.69	41,385.39	42,658.04	6,221.96	5,938.31	6,080.135
ออสเตรเลีย	12,842.80	11,023.59	11,933.195	374.78	347.53	361.155
แคนาดา	9,656.10	8,364.34	9,010.22	709.98	783.36	746.67
เวียดนาม	6,037.25	5,965.87	6,001.56	6,253.80	8,060.72	7,157.26
เกาหลีใต้	5,686.74	5,698.50	5,692.62	3,388.76	4,226.64	3,807.70
มาเลเซีย	3,160.78	3,056.50	3,108.64	791.16	1,182.52	986.84
สิงคโปร์	1,728.16	1,571.84	1,650.00	122.09	171.94	147.02
นิวซีแลนด์	1,432.68	1,248.22	1,340.45	1,312.69	842.93	1,077.81
ชิลี	1,338.45	1,232.35	1,285.40	3,911.82	3,239.77	3,575.80
เปรู	1,168.67	1,790.91	1,479.79	1,803.39	1,168.14	1,485.77
บรูไนดารุสซาลาม	80.05	80.83	80.44	12.82	10.98	11.90
ผลรวมทั้งหมด	137,455.51	126,468.92	131,962.22	33,860.04	33,262.83	33,561.44
มูลค่าการส่งออกและนำเข้าสินค้าประมงของไทยในกลุ่ม EEU						
ประเทศ	มูลค่าการส่งออก (ล้านบาท)			มูลค่าการนำเข้า(ล้านบาท)		
	ปี 2557	ปี 2558	เฉลี่ย	ปี 2557	ปี 2558	เฉลี่ย
รัสเซีย	2,291.65	1,447.83	1,869.74	1,249.82	1,164.14	1,206.98
อาร์เมเนีย	0.04	0.11	0.075	0.00	0.00	0.00
เบลารุส	0.00	3.62	1.81	0.00	0.00	0.00
คาซัคสถาน	11.73	7.25	9.49	0.00	0.00	0.00
คีร์กีซสถาน	0.00	2.37	1.19	0.00	0.00	0.00
รวม	2,303.42	1,461.19	1,882.30	1,249.82	1,164.14	1,206.98

(ที่มา: กรมศุลกากร, 2559)

สะท้อนให้เห็นว่าการค้าสินค้าประมงของไทยนั้น ไทยได้เปรียบดุลการค้าในทั้งสามภูมิภาค ด้วยเหตุนี้ไม่ว่าไทยจะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิกของความตกลง TPP, RCEP และ EEU ย่อมต้องเกิดผลกระทบต่อการค้าสินค้าประมงของไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากเงื่อนไขของความตกลงการค้าเสรีของแต่ละภูมิภาคมีหลายแง่มุม โดยเฉพาะความตกลง TPP ที่มีข้อบทเจรจามากถึง 30 บท ที่กว้างมากกว่าเรื่องการค้า และทำให้เกิดข้อกังวลตามที่ได้สรุปไว้ในตารางที่ 1 ของบทที่ 2

7.1 ผลกระทบของ TPP ต่อการค้าสินค้าประมงของไทย

ในกรณีของ TPP มีประเด็นที่น่ากังวลอาจส่งผลกระทบต่อการค้าสินค้าประมงของไทย ได้แก่ การค้าสินค้า กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช ทรัพย์สินทางปัญญา สิ่งแวดล้อม และแรงงาน ซึ่งเนื้อหาข้อตกลงที่จะเจรจานั้นมีความสำคัญและส่งผลกระทบกับการดำรงชีพของชาวประมงและผู้ประกอบการภาคธุรกิจประมงของไทยทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ประเด็นทรัพย์สินทางปัญญาในเรื่องการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น ไทยอาจถูกเอาเปรียบจากต่างชาติ โดยการปรับปรุงตัวอย่างพันธุ์สัตว์น้ำของไทย และขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก่อน ดังนั้นรัฐควรจะกำหนดสิ่งบ่งชี้ที่ใช้ในการประมงให้ชัดเจน เพื่อป้องกันผลกระทบในทางการค้าผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ (ตัวอย่างเช่น ปลาสมั ปลาร้า ไส้กรอกปลา เป็นต้น)

ประเด็นเรื่องแรงงาน ประเทศสมาชิก TPP อาจนำประเด็นเรื่องแรงงานมาใช้ในการกีดกันทางการค้าได้ง่ายขึ้น เพราะไทยมีปัญหาเรื่องการค้ำมนุษย์ ทั้งนี้ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา คือ ปี 2557 และ 2558 กระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐฯ ได้จัดอันดับสถานการณ์การค้ำมนุษย์ (Trafficking in Persons (TIP) Report) ของไทยให้อยู่ในระดับต่ำสุด คือ Tier 3 ทั้ง 2 ปี อันหมายถึงเป็นประเทศที่มีปัญหามากแต่ไม่ดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือไม่มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง ซึ่งแม้ว่ากฎหมายของสหรัฐฯ ไม่ได้ให้อำนาจในการดำเนินมาตรการด้านการค้า โดยทำได้เพียงพิจารณาลดระดับความช่วยเหลือในด้านอื่นๆ แก่ประเทศไทย (ไทยรัฐ ออนไลน์ วันที่ 1 สิงหาคม 2558) แต่หากความตกลง TPP มีผลบังคับใช้ สหรัฐฯ อาจห้ามไม่ให้รัฐบาลลงนามในความตกลงทางการค้ากับประเทศที่อยู่ในอันดับดังกล่าว ซึ่งหากไทยต้องการเข้าร่วม TPP จะต้องแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ให้ได้ โดยเฉพาะการละเมิดสิทธิแรงงานในการทำประมง เนื่องจากภาคการประมงเป็นภาคที่มีการใช้แรงงานจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องมีความพร้อมด้านมาตรฐานแรงงาน การทำงานบนเรือประมง มาตรฐานสุขอนามัยบนเรือประมง รวมถึงมาตรการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มแข็ง อีกทั้งหากไทยต้องยอมรับหลักการของปฏิญญา ILO ว่าด้วย หลักการและสิทธิบัตรขั้นพื้นฐานในการทำงาน 5 ประเด็นหลัก ดังที่ได้กล่าวในตารางที่ 1 นั้น ไทยจะเสี่ยงต่อการถูกฟ้องร้องหากปฏิบัติไม่ได้ตามมาตรฐานแรงงานสากล ล่าสุดเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2559 กระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐฯ ได้ปรับอันดับของไทยขึ้นมาอยู่ระดับ Tier 2 Watch List ซึ่งหมายถึงกลุ่มประเทศที่มีความพยายามเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์แต่ยังต้องถูกจับตามองสะท้อนให้เห็นว่าไทยมีความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ในช่วงที่ผ่านมา (ไทยรัฐ ฉบับพิมพ์ วันที่ 1 กรกฎาคม 2559)

นอกจากนี้สินค้าประมงอาจได้รับผลกระทบจากการใช้มาตรการสิ่งแวดล้อมเป็นข้ออ้างในการกีดกันทางการค้า สหรัฐฯ อาจเรียกร้องให้ไทยต้องเข้าร่วมเป็นสมาชิกในความตกลงสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ และให้ไทยมีบทบาทผู้ดูแลเฉพาะการประมงทะเล ทำให้เกิดข้อจำกัดในการทำประมงทะเล ไทยต้องส่งเสริมการผลิตและการนำเข้าสินค้าประมงที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้ประกอบการและชาวประมงของไทยยังไม่สามารถดำเนินการในเรื่องนี้ได้เต็มที่นัก และเสี่ยงต่อการถูกฟ้องร้องหากไม่ปฏิบัติตามมาตรการสิ่งแวดล้อมสากล

ดังนั้นต้องมีการทำความเข้าใจเรื่องสิ่งแวดล้อมในประเทศตะวันออกและตะวันตกให้ตรงกัน อย่างเช่นกรณีของสัตว์น้ำพลอยจับได้ (by-catches) และการใช้ปลาเปิด เป็นต้น

ประเทศสมาชิก TPP โดยเฉพาะสหรัฐฯ อาจใช้มาตรการอื่น ๆ มาเป็นเครื่องมือในการสร้างความได้เปรียบทางการค้าหรือกีดกันทางการค้าได้ เช่น สหรัฐฯ อาจจะใช้มาตรการด้านความปลอดภัยด้านอาหารซึ่งอยู่ในบทบัญญัติของความตกลง TPP ที่เรียกว่า Chapter on sanitary and phytosanitary หรือ SPS มาเป็นตัวบทบังคับให้สินค้าขายทุกตัวใน TPP จะต้องปฏิบัติตามมาตรฐานตาม SPS ซึ่งจะทำให้สหรัฐฯ ได้เปรียบอย่างมาก เพราะบทบัญญัตินี้ดังกล่าวเนื้อหาล้วนจะมาจากมาตรฐานของอาหารและสินค้าเกษตรของสหรัฐฯ อยู่แล้ว หากประเทศไทยจะปรับกระบวนการผลิตเพื่อให้มีมาตรฐานตามบทบัญญัติ ก็จะทำให้ต้นทุนสูงมากขึ้นจนอาจไม่สามารถแข่งขันได้ในที่สุด (กรุงเทพฯธุรกิจ ฉบับวันที่ 20 พฤศจิกายน 2558)

การบังคับให้เปิดรับสินค้าการเกษตรโดยตรงจากประเทศในกลุ่ม TPP จะมีผลกระทบต่อส่งออกสินค้าประมงของไทย เพราะประเทศสมาชิก TPP จะต้องเปิดโควตาการนำเข้าสินค้าประมงโดยการลดภาษีนำเข้าให้มากที่สุดตามเงื่อนไขในความตกลงหรือไม่ต้องเสียภาษีใดๆ ทั้งสิ้นให้แก่ประเทศผู้นำเข้า ซึ่งแน่นอนว่าจะทำให้สินค้าประมงจากประเทศ TPP ที่มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่าไทย อย่างเช่น เวียดนาม ทะลักเข้าสู่ตลาดที่ไทยส่งออกไป ทำให้มูลค่าการส่งออกสินค้าประมงของไทยลดลง

อย่างไรก็ตาม สินค้าประมงที่คาดว่าจะได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วม TPP ได้แก่ ปลาทูน่ากระป๋อง และกุ้งแปรรูป เพราะเป็นสินค้าที่มีความต้องการสูงทั้งในตลาดสหรัฐฯ และตลาดโลก

สินค้าประมงอาจได้รับผลกระทบจากกฎแหล่งกำเนิดสินค้า แม้ว่าในเบื้องต้นสหรัฐฯ มีท่าทีที่ต้องการให้มีกฎที่มีความเข้มงวดมากขึ้นกับสินค้าที่สหรัฐฯ มีความอ่อนไหวภายในสินค้ากลุ่มสิ่งทอ แต่ต่อไปข้างหน้าประเทศสมาชิกใน TPP โดยเฉพาะสหรัฐฯ อาจนำกฎนี้มาใช้บังคับกับสินค้าประมงได้ ทั้งนี้การใช้กฎแหล่งกำเนิดสินค้าจะทำให้ประเทศไทยมีความยุ่งยากเกี่ยวกับสินค้าประมงที่ต้องนำเข้ามาเพื่อการแปรรูปแล้วส่งออก หากประเทศต้นทางไม่สามารถให้การรับรองที่มาได้ ในปัจจุบันสินค้าประมงที่นำเข้าสหรัฐฯ ก็มีแนวโน้มว่าจะได้รับผลกระทบมีความยุ่งยากมากขึ้น เนื่องจากสหรัฐฯ ได้จัดตั้งคณะทำงานหน่วยปฏิบัติการเฉพาะกิจ (The Presidential Task Force on Combating IUU fishing and Seafood Fraud) เพื่อพิจารณาออกกฎระเบียบการตรวจสอบย้อนกลับกับสินค้าประมงที่นำเข้าสหรัฐฯ

ประเด็นของ GMO จะทำให้การผลิตสินค้าประมงที่เป็นอินทรีย์ได้รับผลกระทบ เพราะไม่สามารถแยกแยะแหล่งที่มาของการผลิต อีกทั้งไม่สามารถประกันความปลอดภัยด้านการผลิตอาหารได้ ทำให้ความเชื่อมั่นในสินค้าประมงของไทยลดลง ด้วยเหตุนี้ไทยอาจใช้มาตรการจำกัดการนำเข้าสินค้าเกษตรจากสหรัฐฯ ที่เป็นหรือมีส่วนผสมของ GMO เพื่อปกป้องคุ้มครองระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยหลักการระมัดระวังได้อย่างเต็มที่ โดยการออกกฎหมายควบคุมการนำเข้าสินค้าเหล่านี้

อุตสาหกรรมส่งออกสินค้าประมงอาจประสบปัญหาการถูกตัด GSP เพราะ สหรัฐฯ เป็นตลาดส่งออกอันดับต้นของไทย (อันดับ 2 รองจากจีน) ซึ่งสหรัฐฯ ให้อัตราภาษีในอัตราพิเศษแก่ประเทศกำลังพัฒนา แม้ในปัจจุบันสหรัฐฯ ยังไม่ตัดสิทธิ GSP ไทย อย่างไรก็ตาม ผลกระทบจากการไม่เข้า TPP จะรุนแรงกว่านี้แน่นอนหากไทยถูกสหรัฐฯ ตัดสิทธิ GSP ในอนาคต

7.2 ผลกระทบของ RCEP ต่อการค้าสินค้าประมงของไทย

กรณีของ RCEP ในภาพรวมไทยได้เปรียบดุลการค้าในการค้าสินค้าประมงกับกลุ่มประเทศนี้ โดยเฉพาะกับประเทศญี่ปุ่นที่ไทยส่งออกสินค้าประมงมากที่สุดมีมูลค่าเฉลี่ยในช่วงปี 2557-2558 ถึงกว่า 4 หมื่นล้านบาท และนำเข้าเพียง 6,080 ล้านบาท แต่ไทยเสียเปรียบดุลการค้าสินค้าประมงกับประเทศจีนซึ่งมีประชากรมากที่สุดในกลุ่ม RCEP โดยไทยส่งออกสินค้าประมงไปจีนช่วงปี 2557-2558 คิดเป็นมูลค่าเฉลี่ย 8,143 ล้านบาท และนำเข้ามูลค่าเฉลี่ย 13,093 ล้านบาท (ดูตารางที่ 3) สินค้าประมงที่ไทยส่งไปจีนเป็นพวกปลาปน ในขณะที่ไทยนำเข้าปลาหมึกกระดองแช่แข็ง/แห้ง/ใส่เกลือหรือแช่น้ำเกลือ ปลาทูน่าห้องแล็บแช่แข็ง ปลาทูน่าปรุงแต่ง ดังนั้นการเข้าร่วม RCEP น่าจะเป็นผลดีต่อสินค้าประมงไทย แต่ไทยต้องพยายามเจรจาช่องทางขยายการส่งออกสินค้าประมงที่มีมูลค่าสูงมากกว่าในปัจจุบัน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2558ก)

7.3 ผลกระทบของ EEU ต่อการค้าสินค้าประมงของไทย

ในกลุ่มประเทศสมาชิก EEU ประเทศไทยมีการค้าสินค้ากับรัสเซียมากที่สุด ซึ่งในภาพรวมไทยเป็นฝ่ายเสียเปรียบดุลการค้าให้กับรัสเซียมาโดยตลอด แต่การค้าสินค้าประมงนั้นไทยไม่ได้เสียดุลการค้ากับรัสเซีย มูลค่าเฉลี่ยการส่งออกและนำเข้ามีค่าใกล้เคียงกันมาก โดยมูลค่าเฉลี่ยที่ไทยส่งออกสินค้าประมงไปรัสเซียช่วงปี 2557-2558 มีสัดส่วนร้อยละ 99.99 ของมูลค่าเฉลี่ยการส่งออกทั้งหมด และสัดส่วนการนำเข้ามูลค่าเฉลี่ยร้อยละ 99.3 ของมูลค่าเฉลี่ยการนำเข้าทั้งหมด (ดูตารางที่ 3) สินค้าประมงที่ไทยส่งออกไปรัสเซีย ได้แก่ ปลาทูน่า ปลาโบนิโตปรุงแต่ง ปลาอื่นๆ แช่เย็นจนแข็ง ปลาอื่นๆ ปรุงแต่ง ปลาอื่นๆ แห้ง/ไม่รมควัน (เช่น หูปลา ปลาช่อน ปลานิล ปลาบู่ ปลาตะเพียน ปลาสลิด และปลาทับทิม เป็นต้น) กุ้งอื่นๆ แช่แข็ง (เช่น กุ้งกุลาดำ กุ้งขาว กุ้งก้ามกราม เป็นต้น) สำหรับสินค้าประมงที่ไทยนำเข้าจากรัสเซีย เป็นสินค้าประเภทปลาแซลมอนแดง (Salmon sockeye) แช่แข็ง ปูแช่แข็ง ปลาอลาสกาพอลล็คบดแช่เย็นจนแข็ง และกุ้งน้ำเย็นแช่แข็ง (*Pandalus spp.* และ *Crangon crangon*) เป็นต้น (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2558ข) ดังนั้นหากไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิก EEU อาจช่วยให้ไทยสามารถขยายตลาดสินค้าประมงและเพิ่มมูลค่าการค้าทวิภาคีกับประเทศในกลุ่ม EEU ซึ่งหาก EEU มีสมาชิกเพิ่มขึ้นก็จะเป็นช่องทางในการขยายตลาดในภูมิภาคเอเชียที่ต่อกับยุโรปได้ โดยเฉพาะประเทศที่ไม่มีทางออกทะเล

บทที่ 8

สรุป

ความตกลง TPP เป็นความตกลงการค้าเสรีกรอบพหุภาคีในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก ประกอบด้วยประเทศสมาชิก 12 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น แคนาดา ชิลี เม็กซิโก เปรู ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ มาเลเซีย บรูไน และเวียดนาม ความตกลง TPP มีมาตรฐานสูง มีกรอบที่กว้างขวาง หัวข้อการเจรจามีถึง 30 ข้อบท ซึ่งไม่ใช่แค่เรื่องการค้า แต่ครอบคลุมถึงด้านสิ่งแวดล้อม ความปลอดภัยด้านอาหาร แรงงาน นโยบายการแข่งขัน รวมถึงลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญา ดังนั้น TPP จึงมีผลกระทบต่อทั้งอาเซียนและต่อประเทศไทยทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง TPP อาจมีผลทำให้บทบาทความเป็นผู้นำของอาเซียนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ลดลง รวมทั้งการบทบาทการเป็นแกนกลางของความร่วมมือต่างๆ ที่ทำกับอาเซียน เนื่องจาก สิงคโปร์ บรูไน เวียดนาม และมาเลเซีย ซึ่งเป็นสมาชิกอาเซียน ได้เป็นสมาชิก TPP แล้ว นอกจากนี้ สินค้าเกษตรของอาเซียนจะได้รับผลกระทบมากขึ้น สำหรับผลกระทบของ TPP ต่อประเทศไทยนั้น เนื่องจากหลายประเทศในกลุ่ม TPP เป็นคู่ค้าและตลาดหลักด้านการส่งออกของไทย ไทยอาจได้รับผลกระทบเชิงลบหากประเทศเหล่านี้หันไปค้ากันเองและนำเข้าสินค้าไทยน้อยลง สิ่งที่ไทยควรระวังคือมาตรการอื่นๆ ที่ไม่ใช่ภาษี นอกจากนี้เนื้อหากการเจรจาในหลายประเด็นของ TPP มีผลกระทบต่อเสถียรภาพของเศรษฐกิจ สังคม และการสาธารณสุขของไทย เพราะมีประเด็นทรัพย์สินทางปัญญา ธุรกิจ SME แรงงาน สิ่งแวดล้อม เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งภาคประชาสังคมมีความห่วงกังวลว่าหากไทยเข้าเป็นสมาชิก TPP แล้วจะทำให้เกิดการผูกขาด ข้อมูลทางยา ตลาตยา ขัดขวางการแข่งขันที่เป็นธรรม ด้านการเกษตรจะมีการผูกขาดเมล็ดพันธุ์ อาจทำให้ไทยต้องถูกบีบบังคับให้มีการปลูกพืช GMO ซึ่งปัญหาทั้งหมดจะส่งผลกระทบต่อผู้ป่วย เกษตรกร ผู้บริโภค และประชาชน อย่างมาก สำหรับภาคประมงนั้น TPP อาจมีผลกระทบต่อการค้าสินค้าประมงในประเด็นของการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ไทยอาจถูกเอาเปรียบจากต่างชาติ โดยการปรับปรุงตัวอย่างพันธู์สัตว์น้ำของไทย และขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก่อน ประเทศสมาชิก TPP อาจนำประเด็นเรื่องแรงงานมาใช้ในการกีดกันทางการค้าได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้สินค้าประมงอาจได้รับผลกระทบจากการใช้มาตรการสิ่งแวดล้อมเป็นข้ออ้างในการกีดกันทางการค้า และอาจใช้มาตรการด้านความปลอดภัยด้านอาหาร มาเป็นเครื่องมือในการสร้างความได้เปรียบทางการค้า อีกทั้งการบังคับให้เปิดรับสินค้าการเกษตรโดยตรงจากประเทศในกลุ่ม TPP จะมีผลกระทบต่อส่งออกสินค้าประมงของไทย อย่างไรก็ตาม มีสินค้าประมงที่คาดว่าจะได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วม TPP ได้แก่ ปลาทูน่ากระป๋องและกุ้งแปรรูป เพราะเป็นสินค้าที่มีความต้องการสูงในตลาดสหรัฐฯ และตลาดโลก แต่สินค้าประมงเหล่านี้อาจได้รับผลกระทบจากกฎแหล่งกำเนิดสินค้า เพราะจะทำให้ประเทศไทยมีความยุ่งยากเกี่ยวกับสินค้าประมงที่ต้องนำเข้ามาเพื่อการแปรรูปแล้วส่งออก หากประเทศต้นทางไม่สามารถให้การรับรองที่มาได้ นอกจากนี้ ประเด็นของ GMO จะทำให้การผลิตสินค้าประมงที่เป็นอินทรีย์ได้รับผลกระทบ เพราะไม่สามารถแยกแยะแหล่งที่มาของการผลิต อีกทั้งไม่สามารถประกันความปลอดภัยด้านการผลิตอาหารได้ ทำให้ความเชื่อมั่นในสินค้าประมงของไทยลดลง และสิ่งกีดขวางการส่งออกสินค้าประมงกังวล

มาก คือ อาจประสบปัญหาสหรัฐฯ ตัด GSP ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำการศึกษาข้อบ่งชี้ของความตกลง TPP ที่เกี่ยวข้องกับการประมงและพิจารณาถึงข้อดีข้อเสียที่มีต่อคุณภาพชีวิต ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคงด้านอาหารอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในกรณีไทยเข้าร่วมและไม่เข้าร่วม TPP เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและหามาตรการ/แนวทางเยียวยาและรองรับสิ่งที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตข้างหน้า

ส่วนความตกลง RCEP นั้นจัดเป็นความตกลงแบบองค์รวม มีมาตรฐานสูง ที่อาเซียนจัดทำขึ้นกับประเทศคู่เจรจา 6 ประเทศ ครอบคลุมเรื่องเกี่ยวกับการค้าในทุกมิติ มีเป้าหมายที่จะลดภาษีระหว่างกันให้ได้มากที่สุด เนื่องจาก TPP มีผลกระทบทำให้บทบาทความเป็นแกนกลางของอาเซียนลดลง ดังนั้นอาเซียนควรต้องเร่งเจรจาให้ RCEP บรรลุผลสำเร็จโดยเร็ว ซึ่งจะทำให้ไทยได้รับประโยชน์จากการที่มีตลาดใหญ่ขึ้นกว่าตลาดของ TPP ผู้ประกอบการไทยสามารถสรรหาแหล่งวัตถุดิบที่มีความหลากหลายทั้งเชิงคุณภาพและราคามากขึ้น ทั้งนี้การค้าสินค้าประมงไทยน่าจะได้รับประโยชน์เช่นกัน เนื่องจากไม่มีกำแพงภาษี และการผลิตสินค้าประมงของไทยมีมาตรฐานระดับสากลและสูงกว่าประเทศในอาเซียน เป็นที่ยอมรับของประเทศคู่ค้า โดยเฉพาะญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และจีน อย่างไรก็ตามไทยต้องปรับตัวและหาช่องทางการเจรจาเพื่อขายสินค้าประมงที่มีมูลค่าสูงกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อเพิ่มมูลค่าการส่งออกให้มากขึ้น ไม่เสียเปรียบคู่การค้า

สำหรับความตกลง EEU จัดเป็นการรวมกลุ่มสหภาพเศรษฐกิจในภูมิภาคยูเรเชีย การรวมตัวของ EEU มีลักษณะเป็นองค์กรเหนือรัฐ (supranational) โดยด้านเศรษฐกิจมีนโยบายส่งเสริมการค้าเสรีภายในกลุ่ม ส่งผลให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ เงินทุน และแรงงานอย่างเสรี พัฒนาเครือข่ายเส้นทางคมนาคมขนส่งระหว่างกัน รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือในด้านต่างๆ ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของกลุ่มประเทศ EEU เป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างทวีปยุโรปและเอเชีย หากไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิก EEU จะเป็นการขยายตลาดและเพิ่มมูลค่าการค้าและการลงทุน สำหรับในด้านประมงจะช่วยให้ไทยสามารถขยายตลาดสินค้าประมงและเพิ่มมูลค่าการค้าทวิภาคีกับประเทศในกลุ่ม EEU ซึ่งหาก EEU มีสมาชิกเพิ่มขึ้นก็จะเป็นช่องทางในการขยายตลาดในภูมิภาคเอเชียที่ต่อกับยุโรปได้ โดยเฉพาะประเทศที่ไม่มีทางออกทะเล

ประเทศไทยมีนโยบายเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับนานาประเทศ ไม่เป็นศัตรูกับใคร ตามที่ พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้แถลงไว้ต่อสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 (คณะรัฐมนตรี, 2557) ดังนั้นเป็นไปได้ว่า ไทยอาจเข้าร่วมเป็นสมาชิกทั้งความตกลง TPP, RCEP และ EEU โดย พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้กล่าวไว้ในคราวเข้าร่วมประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน-สหรัฐฯ สมัยพิเศษ ซึ่งจัดขึ้นที่ประเทศสหรัฐฯ ว่าไทยจะเข้าร่วม TPP อย่างแน่นอน แต่ไทยต้องศึกษารายละเอียดทั้งข้อดีข้อเสียก่อนตัดสินใจด้วยความรอบคอบ สำหรับการเข้าร่วม EEU พล.อ. ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เห็นว่าต้องพิจารณาทั้งข้อดีและข้อเสียอย่างรอบคอบ และยืนยันว่าถ้าไทยเสียเปรียบรัฐบาลนี้จะไม่ลงนามในความตกลง EEUแน่นอน

คำขอบคุณ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ดร. วีระวัฒน์ หงสกุล อดีตเจ้าหน้าที่ประมงอาวุโสขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติประจำภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก และ ดร. วิมล จันทโรทัย ผู้ตรวจราชการพิเศษประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์เอกสาร และให้คำแนะนำต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ หายนี้ขอขอบคุณ คุณประพันธ์ โนระดี ที่ช่วยเหลือค้นหาข้อมูลการนำเข้าและส่งออกสินค้าประมง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการต่างประเทศ. 2558. จดหมายเปิดผนึกถึงประธานกรรมการหอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย เรื่อง พัฒนาการและความสำคัญของสหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย. กระทรวงการต่างประเทศ ลงวันที่ 3 มิถุนายน 2558.
- กระทรวงพาณิชย์. 2559. ข้อมูลสรุปการค้าระหว่างประเทศของไทย. ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร. กระทรวงพาณิชย์. http://www.ops3.moc.go.th/infor/MenuComTh/trade_sum/report.asp. สืบค้น 6 มิถุนายน 2559.
- กระปุกดอทคอม. 2559. บิ๊กตุ๋ ซึ่เยือนรัสเซียรอบนี้มีความก้าวหน้า ยันไม่ลงนามอีอีเอสเดชะ. กระปุกดอทคอม online วันที่ 21 พฤษภาคม 2559. <http://highlight.kapook.com/view/137003>. สืบค้น 12 มิถุนายน 2559.
- กรมยุโรป. 2557. Eurasian Economic Union พลังใหม่แห่งยุโรป. กรมยุโรป. กระทรวงการต่างประเทศ. http://www.europetouch.in.th/main/HeadlineDetail/eurasian_economic_union. สืบค้น 6 มิถุนายน 2559.
- กรุงเทพธุรกิจ. 2558. เวียดนามกับสหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย. กรุงเทพธุรกิจ ออนไลน์ วันที่ 15 ตุลาคม 2558. bangkokbiznews.com. สืบค้น 12 มิถุนายน 2559.
- กรุงเทพธุรกิจ. 2558. คุยให้...คิด: TPP กับ 'เกษตรกรไทย'. กรุงเทพธุรกิจฉบับพิมพ์ วันที่ 20 พฤศจิกายน 2558.
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. 2558. ความตกลงพันธมิตรทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค. กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. กระทรวงพาณิชย์. <http://www.dtn.go.th/index.php/forum/rcep/item/ความตกลงพันธมิตรทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาคregional-comprehensive-economic-partnership-rcep.html>. สืบค้น 3 มิถุนายน 2559.
- กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. 2559. 'นิวซีแลนด์' เจ้าภาพจัดการประชุม RCEP-TNC ครั้งที่ 13. กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. กระทรวงพาณิชย์. www.dtn.go.th/images/103/Minky/10-6-59%2013th%20RCEP.pdf. สืบค้น 16 มิถุนายน 2559.

- กรมศุลกากร. 2559. ข้อมูลสถิติการนำเข้า-ส่งออก. www.customs.go.th. สืบค้น 3 มิถุนายน 2559.
- ข่าวทำเนียบรัฐบาล. 2558. ไทยและผู้สื่อข่าวอาเซียนแถลงความคืบหน้าการเจรจา RCEP ที่ก้าวมาถึงจุดสำคัญที่ประเทศสมาชิกได้ข้อสรุปหลักในการเจรจาด้านสินค้า บริการ และการลงทุน. ข่าวทำเนียบรัฐบาล วันที่ 22 พฤศจิกายน 2558. <http://www.thaigov.go.th/index.php/th/government-th1/item/97697-97697.html>. สืบค้น 4 พฤษภาคม 2559.
- คุณนิต นวรัตน์. 2559. จากใจ ๆพณฯ บาร์สกี ทูตรัสเซีย. คอลัมน์เปิดฟ้าส่องโลก. ไทยรัฐฉบับพิมพ์ วันที่ 13 มิถุนายน 2559.
- คมชัดลึก. 2558. คิดให้หนักก่อนเข้าร่วม ‘ทีพีพี’ ผลได้อาจไม่คุ้มค่าผลกระทบ. คมชัดลึกฉบับพิมพ์ วันที่ 1 พฤศจิกายน 2558.
- คมชัดลึก. 2559. เผยผลศึกษาหนุ่ไทยเข้าร่วม ‘ทีพีพี’. คมชัดลึกฉบับพิมพ์ วันที่ 29 มกราคม 2559.
- คมชัดลึก. 2559. มหามิตร. คมชัดลึกฉบับพิมพ์ วันที่ 17 พฤษภาคม 2559.
- คณะรัฐมนตรี. 2557. คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี. พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ วันที่ 12 กันยายน 2557. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา. 23 หน้า.
- เจ้าพระยานิเวศน์. 2559. สหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย (Eurasian Economic Union). เจ้าพระยานิเวศน์ ออนไลน์ วันที่ 27 พฤษภาคม 2559. <http://chaoprayanews.com/blog/politiceconomy/2016/05/27>. สืบค้น 6 มิถุนายน 2559.
- ชมชื่น ชูช่อ. 2558. TPP ภาคเกษตร...ไทยจะได้อะไร. คอลัมน์หลังสู้ฟ้า หน้าสู้ดิน. ไทยรัฐฉบับพิมพ์ วันที่ 23 พฤศจิกายน 2558.
- ชาญชัย โฉลกคงถาวร. 2554. ความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก. วารสารเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ปีที่ 7 ฉบับที่ 26 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2554. สำนักเศรษฐกิจอุตสาหกรรมระหว่างประเทศ. http://www.ftipc.or.th/contents_inside.phpMcontents_id=7. สืบค้น 9 มีนาคม 2559.
- ชาญชัย โฉลกคงถาวร. 2558. TPP vs RCEP : ความตกลงฉบับไหนดีสำหรับไทยและอาเซียน วารสารการพิมพ์ไทยฉบับที่ 110. http://www.thaiprint.org/thaiprint/index.php?option=com_zoo&view=item&item_id=823&Itemid=. สืบค้น 9 มีนาคม 2559.
- เดลินิวส์. 2559. สหรัฐฯ เน้นไทยเร่งปรับกฎการค้า-ทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อเข้าเป็นสมาชิกทีพีพี. เดลินิวส์ ออนไลน์ วันที่ 25 เมษายน 2559. <http://www.dailynews.co.th/economic/39829>. สืบค้น 9 พฤษภาคม 2559.
- เดลินิวส์. 2559. ไทยเตรียมร่วมวง “ทีพีพี”. เดลินิวส์ ออนไลน์ วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2559. <http://www.dailynews.co.th/economic/377083>. สืบค้น 9 พฤษภาคม 2559.

- เดลินิวส์. 2559. คืบหน้า ‘ทีพีพี’ 12 สมาชิกลงนามอย่างเป็นทางการ. เดลินิวส์ ออนไลน์ วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2559. Dailynews.co.th. สืบค้น 13 พฤษภาคม 2559.
- เดลินิวส์. 2559. เสียมากกว่าได้. เดลินิวส์ฉบับพิมพ์ วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2559.
- ไทยโพสต์. 2559. ไทยเข้าร่วม TPP มีทั้งได้-เสีย แต่ต้องรอบคอบ. ข่าวเศรษฐกิจ ไทยโพสต์ ออนไลน์ วันที่ 16 พฤษภาคม 2559. <http://www.ryt9.com/s/tpd/2421678>. สืบค้น 26 พฤษภาคม 2559.
- ไทยโพสต์. 2559. รัสเซียจับไทยเข้าร่วม EEU ช่วยเพิ่มการค้า-การลงทุน 3.2 แสนล้าน. ไทยโพสต์ ออนไลน์ วันที่ 20 พฤษภาคม 2559. <http://www.thaipost.net>. สืบค้น 12 มิถุนายน 2559.
- ไทยพับลิก้า. 2559. “ศุภชัย พานิชภักดิ์” มองโลกมองไทย เตือนเศรษฐกิจโลกซึ่มลึก-การค้าถดถอย สู่ภาวะ “Partial Collapse”. ไทยพับลิก้า ออนไลน์ วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2559. <http://thaipublica.org/2016/02/supachai-panitchpakdi-tmb/> สืบค้น 26 พฤษภาคม 2559.
- ไทยรัฐ. 2558. ‘เทียร์ 3’ อารุณกะกันทุบไทย ประมงส่งออก เป้าหลัก เสียหายนะ 4 แสนล้าน. ไทยรัฐ ออนไลน์ วันที่ 1 สิงหาคม 2558. <http://www.thairath.co.th/content/515228>. สืบค้น 26 พฤษภาคม 2559.
- ไทยรัฐ. 2558. สหรัฐฯ ลงนามหุ้นส่วน 12ชาติ คุมเศรษฐกิจโลก 40%. ไทยรัฐฉบับพิมพ์ วันที่ 8 ตุลาคม 2558.
- ไทยรัฐ. 2558. ผล TPP เวียดนามจะผงาดโลก. ไทยรัฐฉบับพิมพ์ วันที่ 9 ตุลาคม 2558.
- ไทยรัฐ. 2558. กระจก 8 หน้า. ไทยรัฐฉบับพิมพ์ วันที่ 15 ตุลาคม 2558.
- ไทยรัฐ. 2558. “พาณิชย์” ย้ำมีเวลาที่ผ่านมาเพื่อนเยอะ ไม่ผลิผลามร่วมสมาชิกทีพีพี. ไทยรัฐฉบับพิมพ์ วันที่ 21 ตุลาคม 2558.
- ไทยรัฐ. 2558. ทีพีพี-ทางเลือกลูกอนาคตไทย-ญี่ปุ่น. ไทยรัฐฉบับพิมพ์ วันที่ 1 ธันวาคม 2558.
- ไทยรัฐ. 2559. 31 ธ.ค. อาเซียนรวมตัวเปิด “เออีซี” เดินหน้าจบ “อาร์เซพ” สู้ศึก “ทีพีพี”. ไทยรัฐฉบับพิมพ์ วันที่ 5 มกราคม 2559.
- ไทยรัฐ. 2559. ไทยเฮซบับ ‘เทียร์ 2’ แก่ค่านุขมีพัฒนาการ. ไทยรัฐฉบับพิมพ์ วันที่ 1 กรกฎาคม 2559.
- นิตา ศรีสุวรรณนท์. 2557. ความคืบหน้าการเจรจาความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค. ใน: งานสัมมนา วันที่ 28 สิงหาคม 2557. ณ โรงแรมพลาซ่า แอทธินี รอยัล เมอริเดียน. กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ.
- แนวหน้า. 2559. บทบรรณาธิการ สหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย. แนวหน้าฉบับพิมพ์ วันที่ 11 มิถุนายน 2559.
- บริษัท ไบรอัน เคฟ (ประเทศไทย) จำกัด. 2555. การศึกษาแนวการเจรจาและผลกระทบจากการจัดทำความตกลง Trans-Pacific Partnership. ภายใต้โครงการศึกษาแนวทางการเจรจาและผลกระทบจากการจัดทำความตกลงการค้าเสรีระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา. รายงานผลการศึกษาระดับสมบูรณ์ เสนอกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ. 249 หน้า.
- ปิยมิตร ปัญญา. 2559. ทำแท้งทีพีพี. โกลบอลโฟกัส. มติชนฉบับพิมพ์ วันที่ 4 มิถุนายน 2559.

- ประชาชาติธุรกิจ. 2559. พาณิชย์ขิมกลางเอฟทีเอไทย-อียู ขอรัสเซียหนุนปูทาง”นายกตู้” ชายขาว ยาง
น้ำตาล. ประชาชาติธุรกิจ ออนไลน์ วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2559.
http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1456304958. สืบค้น 12 มิถุนายน
2559.
- ประชาชาติธุรกิจ. 2559. เร่ง RCEP เสร็จก่อน TPP. ประชาชาติธุรกิจ ออนไลน์ วันที่ 28 เมษายน 2559.
http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1461743445. สืบค้น 3 มิถุนายน
2559.
- ผู้จัดการ. 2558. รัสเซียชี้ รบ.พล.อ. ประยุทธ์ “มีความชอบธรรม” เชิญไทยเข้าร่วมข้อตกลงค้าเสรี “สหภาพ
เศรษฐกิจยูเรเชีย”. ผู้จัดการ ออนไลน์ วันที่ 16 กรกฎาคม 2558.
<http://www.manager.co.th/Around/ViewNews.aspx?NewsID>. สืบค้น 26 พฤษภาคม 2559.
- พิศาล เทพสิทธิ, พลโท. 2556. ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก TPP.
<http://www.thaidentalmag.com/dent-stream-detail.php?type=10&id=335>. สืบค้น 9
มีนาคม 2559.
- โพสต์ทูเดย์. 2559. ‘ทีพีพี’ โอกาส-อุปสรรค เศรษฐกิจการค้าเอเชีย. โพสต์ทูเดย์ฉบับพิมพ์ วันที่ 13 พฤษภาคม
2559.
- พีพีทีวี. 2559. นายกฯ ยันเข้าร่วมสมาชิกสหภาพยูเรเชียต้องรอบคอบ.
<http://www.pptvthailand.com/news/ข่าวในกระแส/27648>. สืบค้น 26 พฤษภาคม 2559.
- ไพศาล พิฆังคค. 2555. ทางสองแพร่ง. TPP กับ RCEP ข้างหนึ่งคือมะกัน อีกข้างคือจีน.
<http://www.paisalvision.com/index>. สืบค้น 26 พฤษภาคม 2559.
- มติชน. 2558. เสียงต้าน-หนุนเข้าร่วม ‘ทีพีพี’ วิตใจบึกตู้ ชั่งน้ำหนัก ศก. หรือการเมือง. มติชนฉบับพิมพ์ วันที่
12 ตุลาคม 2558.
- มติชน. 2559. RCEP ถกเข้มหลังการขยายเป้าเจรจา. มติชนฉบับพิมพ์ วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2559.
- มติชน. 2559. TPP กับผลกระทบต่อตลาดแรงงานไทย. มติชนฉบับพิมพ์ วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2559.
- มติชน. 2559. ‘ทีพีพี’ ผลกระทบด้านแรงงาน. มติชนฉบับพิมพ์ วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2559.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557. 2557, 22 กรกฎาคม. ราชกิจจา
นุเบกษา เล่ม 131 ตอนที่ 55 ก. หน้า 1-17.
- วีรวรรณ ฉายานนท์. 2558. 12 ประเทศบรรลุความตกลง TPP เขตการค้าเสรีที่ใหญ่ที่สุดในโลก.
<https://www.scbeic.com/th/detail/product/1637>. สืบค้น 3 พฤษภาคม 2559.
- วรรณพงษ์ คุรงค์เวโรจน์. 2559. ไทยพลาดอะไรจาก TPP. <http://www.siamintelligence.com/if-we-disengaged-from-tpp/>. สืบค้น 3 พฤษภาคม 2559.
- ศูนย์ข้อมูลธุรกิจไทยในรัสเซีย. 2557. สหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย. กฎระเบียบการค้าและการลงทุน. ศูนย์ข้อมูล
ธุรกิจไทยในรัสเซีย. <http://www.thaibizrussia.com/ru/eurasian/> สืบค้น 6 มิถุนายน 2559.

- สุนันทา กังวานกุลกิจ. 2559. ความตกลง TPP กับอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย. ใน: งานสัมมนา The 37th Bangkok International Motor Show. วันที่ 31 มีนาคม 2559. ณ ศูนย์แสดงสินค้าอิมแพค เมืองทองธานี จ.นนทบุรี.
- สถาบันออกแบบอนาคตประเทศไทย. 2558. สุรินทร์ย้ำ เฝ้าดูหน้ากับ TPP ไทยต้องปรับตัวอย่างเร่งด่วน. เร่งด่วน. <http://fit.or.th/wp-content/uploads/2015/10/RCEP.jpg>. สืบค้น 26 พฤษภาคม 2559.
- สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2556. ความเห็นและข้อเสนอแนะ “การเตรียมความพร้อมในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในความตกลงหุ้นส่วนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (Trans-Pacific Strategic Economic Partnership : TPP)”. สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 17 หน้า สำนักข่าวไทย. 2559. รัสเซียสนับสนุนไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิกสหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย. สำนักข่าวไทย ออนไลน์ วันที่ 20 พฤษภาคม 2559. <http://www.tnamcot.com/content/472499>. สืบค้น 2 มิถุนายน 2559.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2558ก. การค้าสินค้าระหว่างไทยกับจีน. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 3 หน้า. <http://www.oae.go.th/biae/download/Trade/TradeTH-CN.pdf>. สืบค้น 6 มิถุนายน 2559.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2558ข. การค้าสินค้าระหว่างไทยกับรัสเซีย. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 5 หน้า. <http://www.oae.go.th/biae/download/Trade/TradeTH-RU.pdf>. สืบค้น 6 มิถุนายน 2559.
- เออีซีนิวส์. 2558. ดร.สุรินทร์ ย้ำ ต้องปรับตัวรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลก. เออีซีนิวส์ ออนไลน์ วันที่ 13 พฤศจิกายน 2558. <http://www.aecnews.co.th/economic/read/5915>. สืบค้น 26 พฤษภาคม 2559.
- เออีซีนิวส์. 2559. ศุภชัย เตือนรัฐบาลอย่าเข้าร่วม TPP ประเทศเสียประโยชน์มหาศาล. เออีซีนิวส์ ออนไลน์ วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2559. <http://www.aecnews.co.th/economic/read/6067>. สืบค้น 26 พฤษภาคม 2559.
- ไอเอ็นเอ็นนิวส์. 2558. อดีตเลขาธิการอาเซียน มองไทยจะเข้า TPP หรือไม่ ก็ต้องปรับตัว มองใช้ประโยชน์จาก อาเซียนบวก 6 ดีกว่า. ไอเอ็นเอ็นนิวส์ ออนไลน์ วันที่ 11 พฤศจิกายน 2558. <http://www.innnews.co.th/shownew/show?newscode=658337>. สืบค้น 26 พฤษภาคม 2559.
- ไอเอ็นเอ็นนิวส์. 2559. FTA ไทยยูเรเชียดัน GDP เพิ่ม 0.07-0.2. ไอเอ็นเอ็นนิวส์ ออนไลน์ วันที่ 23 พฤษภาคม 2559. <http://www.innnews.co.th/shownew/show?newscode>. สืบค้น 26 พฤษภาคม 2559.

IMF World Economic Outlook. 2016. World GDP Ranking 2015.

<https://knoema.com/nwnfkne/world-gdp-ranking-2015-data-and-charts>. สืบค้น 26 พฤษภาคม 2559.

Population Reference Bureau. 2016. 2015 World Population Data Sheet with a special focus on women's empowerment. Population Reference Bureau. www.prb.org. สืบค้น 26 พฤษภาคม 2559.

United States Trade Representative. 2016. Overview of the Trans Pacific Partnership.

<https://ustr.gov/tpp/overview-of-the-TPP>. สืบค้น 27 มกราคม 2559.